

IL PENTATEUCO

VOLGARIZZATO E COMMENTATO

DA

SAMUEL DAVIDE LUZZATTO

CON

INTRODUZIONE CRITICA ED ERMENEUTICA

OPERA POSTUMA

Vol. I. — GENESI

09 - VAIESHEV

PADOVA

Premiata Tipografia edit. F. Sacchetto

1871

לו

ט (א) וישב יעקב בארץ מגורי אביו
 בארץ כנען: (ב) אלה תולדות יעקב יוסף בן
 שבע-עשרה שנה היה רעה את-אחיו בצאן
 והוא נער את-בני בלהה ואת-בני זלפה
 נשי אביו ויבא יוסף את-דבתם רעה אל-
 אביהם: (ג) וישראל אהב את-יוסף מכל-
 בניו כי-בן-זקנים הוא לו ועשה לו כתנת
 פסים: (ד) ויראו אחיו כי-אתו אהב אביהם

(א) וישב יעקב: כנגד מה שאמר כי עשו הלך לו אל ארץ חמרת, אמר עתה
 כי יעקב כשאר בשרו מגורי אביו. (ב) אלה תולדות יעקב: הכון כדעת רש"י
 כי תולדות ענינו הבנים ובני הבנים, אמנם כדרך שמליצת הוא עשו (למעלה ל"ו מ"ג)
 כולל כל מה שזיק לו ומה שאירע לו, כן אלה תולדות יעקב כולל כל מה שאירע לבני
 יעקב, ואין ספק שאם יאמר אדם כי כוונת כל הספור הזה להודיע הבנים אשר נולדו
 ליהודה וליוסף אינו אלא טועה, ועיין למעלה כ"ה י"ט. ומלות ואלה של תולדות יעקב
 אינן בר"ש כי עלי יוסף בן שבע עשרה שנה: אחת עשרה שנים עברו משעה
 שחזר יעקב לארץ כנען עד שנמכר יוסף, ובמשך השנים הסן ירד יהודה מאת אחיו
 והוליד עד ואונן, והכתוב לא רצה להתחיל בספור ההוא שהיה ענין פרטי ליהודה,
 והתחיל בספור יוסף שהוא מאורע הנוגע לכל המשפחה. עיין למטה ל"ח א'. והוא
 נער: משת, כמו ומשרתו יהושע בן נון כער (שמות ל"ג י"א), ויאמר לבערו רון מלא
 כא את המים (ש"ח כ' ל"ו) והנה ניבא כער מסיבשות (סס ב' י"ו א'). את בני
 בלהה וגו': היה משרת עמס, לא אוחס, כדעת רש"י. ויבא יוסף את דבתם:

XXXVII

(1) Giacobbe poi restò nella terra delle pellegrinazioni di suo padre, nella terra cioè di Cànaan. (2) Quest'è (quanto concerne) la discendenza di Giacobbe. Giuseppe dell'età di diciassett'anni pasturava coi suoi fratelli il bestiame minuto, e faceva da famiglio coi figli di Bilhà e con quelli di Zilpà, mogli di suo padre; e Giuseppe recavane a suo padre relazioni sfavorevoli. (3) Israel poi amava Giuseppe più di tutti i suoi figli, siccome quello ch'era per lui un figlio della vecchiaja; e gli fece una veste talare. (4) I suoi fratelli, vedendo ch'il loro

כ"ל כזבני ר"ש לא של בני השפחות שהיה משרת עמהם, אלא של בני לאה שהיו מחזיקים
 בו כמשרת, וכנוי דבתם חזר לאחיו הנזכרים בראש הפסוק, ולפיכך האתחת תחת דבתו
 כי מלות והוא כער את בני בלהה ואת בני זלפה כשי אביו הוא כעין מאמר מוסגר.
 דבה: כמו שמועה, ובארמי טבא, ומשרשו דובב שפתי יאכיס (ש"ה ז' י'), וראו' ואחרים
 מפרשים דובב מן דב צערני, leniter incessit, repsit, וזהו דבה rumor, obtre-
 ctatio, clanculum serpens. ורעה היה להכתן תחת דבתם, ורעה
 דבק עם וינא, שאם לא כן היה לו לומר דבתם הרעה. (ג) כי בן זקונים הוא
 לו: אע"פ שזכיימן כולד אחריו, כבר היה יוסף חביב לו ביותר כשכולד זכיימן (רש"ב)
 כי כולד לזקוניו, ואחר שכולד יוסף לא כולדו עוד זכיס ליעקב במשך שש שנים, ובמשך
 הזמן ההוא היה יוסף בן זקונים וכתחזקה אהבתו בלב אביו, ולא רפתה אפילו כהולד
 לו זכיימן. ואמנם דברי רמ"בן (שמכנה הזקנים לקחת אחד מזכניהם הקטנים להיות
 עמהם לשרתם תמיד) אין להם ענין לכאן, כי הנה ראינו יוסף רעה את אחיו בנאן,
 א"כ לא היה תמיד אצל אביו. בתנת פסרם: שהימה מנעת עד פס ידו (בראשית
 רבא) ועד פס רגלו, וכן תרגם עקילס, ואורך הבגדים הוא סימן שררוד וגדולה, שאינו
 נרדק לעשות מלאכה. מלת פס יד ורגל לדעת געז' הוא מענין קנה וסוף, כמו כי
 פסו אמונים, ולדעת תלמידי ד"מו משרש פשה ופסיון, להימה מקום מתיחת היד והרגל.
 (ד) ולא יכלו דברו לשלום: המפרשים פירשו לא יכלו לדבר עמו לשלום, אך לא

מִכָּל-אָחִיו וַיִּשְׁנָאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַבְּרוֹ
לְשָׁלֵם: (ה) וַיַּחַלֵּם יוֹסֵף חֵלוֹם וַיַּגִּד לְאָחִיו
וַיֹּסְפוּ עוֹד שְׁנָא אֹתוֹ: (ו) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
שְׁמַעוּ-נָא הַחֵלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי: (ז) וְהִנֵּה
אֲנִיחֶנּוּ מֵאֲלֵמִים אֲלֵמִים בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה וְהִנֵּה
קָמָה אֲלֵמְתִי וְגַם-נִצְבָּה וְהִנֵּה תִסְפְּינָהּ
אֲלֵמְתֵיכֶם וְתִשְׁתַּחֲוֶינָהּ לְאֲלֵמְתִי: (ח) וַיֹּאמְרוּ
לוֹ אָחִיו הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ אִם-מִשׁוֹל
תִּמְשָׁל בָּנוּ וַיֹּסְפוּ עוֹד שְׁנָא אֹתוֹ עַל-חֲלַמְתּוֹ
וְעַל-דִּבְרָיו: (ט) וַיַּחַלֵּם עוֹד חֵלוֹם אַחֵר וַיִּסְפֹּר
אֹתוֹ לְאָחִיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה חֲלַמְתִּי חֵלוֹם עוֹד
וְהִנֵּה הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְאַחַד עֶשֶׂר כּוֹכָבִים
מִשְׁתַּחֲוִים לִי: (י) וַיִּסְפֹּר אֶל-אָבִיו וְאֶל-אָחִיו
וַיַּגְדֵּר-בָּנוּ אָבִיו וַיֹּאמֶר לוֹ מֶה הַחֵלוֹם הַזֶּה
אֲשֶׁר חֲלַמְתָּ הֲבֹא נִבּוֹא אֲנִי וְאַמְךָ וְאָחֶיךָ

מלאנו בשום מקום דברו במקום דבר עמו; ול"כ ולא יכלו שאת דברו לשלום, כשהם מדבר עמהם אפילו דברי שלום לא היו יכולים שאתו. מלאנו לשון שאת בשמש אחר לא יכול, כמו גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל (מהללם ק"ח ו'), לא אוכל און ועברה (ישעיה ח' י"ג), עיין גם פירושי. (ה) וידחלום יוסף חלומו וגו': היה כ"ל

padre lo amava più di tutti i suoi fratelli, odiarono, nè potevano tollerare il suo parlare amichevole. (5) Giuseppe fece un sogno, e lo narrò a' suoi fratelli; e questi presero a odiarlo maggiormente. (6) Egli disse loro: Udite, di grazia, questo sogno che ho veduto. (7) Parevami che noi legassimo dei covoni in mezzo la campagna, e che il mio covone si alzasse, ed anche restasse ritto; indi i vostri covoni si mettesero in circolo, e si prostrarono al mio covone. (8) I suoi fratelli gli dissero: Diverresti tu dunque re sopra di noi? avresti tu forse a signoreggiarci? — Ed eglino presero a odiarlo maggiormente, a cagione de' suoi sogni e dei suoi discorsi. (9) Egli fece un altro sogno, e lo raccontò a' suoi fratelli. Disse cioè: Ecco vidi nuovamente un sogno, in cui parevami ch' il sole, la luna, ed undici stelle si prostrarono a me. (10) Narratolo a suo padre ed ai suoi fratelli, suo padre lo sgridò, e gli disse: Che sogno mai è egli questo che sognasti? Verremo dunque io, tua madre [già defunta], e i tuoi fratelli, a prostrarci a te a terra?

שאין זה תלום האלמות אלא תלום אחר אשר לא נכתב, זה טעם ויובטו עוד שנת אותו שנכתב שתי פעמים, זה טעם תלמותיו האמור למטה (פסוק ח') בלשון רבים, אע"פ שיעדין לא נכתב אלא תלום אחד, ואחר זמן מלאתי כי גם ר"ק (למטה פסוק ח') כתב: אולי תלם ג"כ פעם אחרת קודם זה התלום וכו', אך גם הוא לא אחר שהתלום האמור כאן איננו האמור בפסוק אחר זה, ותלמידי שתי חקיקה אמור שאין ספק כי הפסוק הזה ושלש אחריו על תלום אחד כאמרו, וזה שכתוב למטה על תלמותיו ועל דבריו הכונה על שם העמידה, כל' על התלום ההוא ועל השני הנכתב אחר"כ. (ו) והנה חסדינה אלמותיכם וגו': פועל סנב נכנן הקל אינו אלא פועל יולא, ושיעור הכתוב חסדינה את אלמותי ותשתחויה לה. (ח) המלוך וגו': היה כראיה להם שזהו פתרון התלום, וגם האמינו שאפשר שתחמת היבר באיזה נה, כי נבית אצלו אהב אותו מכל בניו אולי ישימהו נגיד עליהם (וקרובים לזה דברי דן יצחק); אמנם מפני קנאתם אמרו דרך תימה, היחכן שיהיה זה? (ט) ויספר אותו לאדונו: והס לא אמרו לו דבר, אלא הוסיפו לשנוא אותו. (י) ויספר אל אביו ואל אדונו: לאחר שסיפר אותו לאחיו, חזר וסיפרו לאביו בפניהם (ר"ש) כי הבין שהתלום רוחו גם לאביו (רמ"ב) ודון יצחק. ויגער בו אביו: הבין יעקב שישף הבין פתרון התלום, וכעם עליו על גאווה שחללו לנו להגיד תלום כזה; אמנם הבין ג"כ שאם היה נוער בו על שספר אותו היה זה מחזק האמונה בתלום ההוא והיה יוסף

לְהַשְׁתַּחֲוֹת לָךְ אֲרֻצָּהּ: (יא) וַיִּקְנֹאוּ־כּוֹ אֶחָיו
 וַאֲבִיו שָׁמַר אֶת־הַדְּבָר: שְׁנֵי (יב) וַיֵּלְכוּ אֶחָיו
 לְרַעוּת אֶת־צֹאן אֲבֵיהֶם בְּשָׂכָם: (יג) וַיֹּאמֶר
 יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף הֲלוֹא אֲחִיךָ רַעִים בְּשָׂכָם
 לָכֵה וְאֶשְׁלַחְךָ אֵלֵיהֶם וַיֹּאמֶר לוֹ הֲנִנִי:
 (יד) וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ־נָא רְאֵה אֶת־שְׁלוֹם אֲחִיךָ
 וְאֶת־שְׁלוֹם הַצֹּאן וְהִשְׁכַּנִּי דָבָר וַיִּשְׁלַחֵהוּ
 מֵעֵמֶק חֲבֹרֹן וַיָּבֹא שֹׁכְמָה: (טו) וַיִּמְצְאוּהוּ
 אִישׁ וְהִנֵּה תַעֲהָ בַשָּׂדֶה וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ
 לֵאמֹר מַה־תִּבְקֹשׁ: (טז) וַיֹּאמֶר אֶת־אֲחִי אָנֹכִי
 מִבְּקֹשׁ הַגִּידָה־נָא לִי אֵיפֹה הֵם רַעִים:
 (יז) וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נִסְעוּ מִזֶּה כִּי שָׁמַעְתִּי אֲמָרִים
 גִּלְכָה דַתְיָנָה וַיִּלְךְ יוֹסֵף אַחֲרָ אֶחָיו וַיִּמְצְאוּם
 בְּדֹתָן: (יח) וַיִּרְאוּ אֹתוֹ מֵרָחֵק וּבְטָרֵם יִקְרַב
 אֵלֵיהֶם וַיִּתְנַבְּלוּ אֹתוֹ לְהִמִּיתוֹ: (יט) וַיֹּאמְרוּ
 אִישׁ אֶל־אֶחָיו הִנֵּה בָעַל הַחֲלָמוֹת הַלְזָה
 בָּא: (כ) וַעֲתָה יִלְכוּ וְנִהְרָגוּ וְנִשְׁלָכְהוּ בְּאֶחָד

(*) כקוד על חת

(11) I suoi fratelli ebbero di lui gelosia, e suo padre stette in aspettazione della cosa. (12) Ora, i suoi fratelli essendo andati a pascolare il bestiame del loro padre in Sichem; (13) Israel disse a Giuseppe: I tuoi fratelli pasturano in Sichem: vieni, ch'io ti mandi ad essi. Ed egli gli disse: Eccomi. (14) Ed egli gli disse: Va, di grazia, osserva il benessere dei tuoi fratelli, e quello del bestiame, e rendimi risposta. Egli lo mandò dalla valle di Hhevron, e quegli si recò a Sichem. (15) Taluno avendolo trovato, mentr'erasi smarrito per la campagna, l'interrogò con dire: Che cosa cerchi? (16) E (Giuseppe) disse: Io cerco i miei fratelli: additami deh! dov'è che pasturano. (17) E colui disse: Sonosi dilungati di qui; perocchè gli ho uditi, che dicevano: Vogliamo andare a Dothàn — E Giuseppe andò dietro a' suoi fratelli e li trovò in Dothàn. (18) Essi il videro da lungi; ed innanzi che si avvicinasse a loro, gli macchinarono contro per ucciderlo. (19) Si dissero l'uno all'altro: Ecco costà l'uomo dai sogni che viene. (20) Or via, uccidiamolo, e

מוסיף להתנאות ואמרו היו מוסיפים לשנוא אותו, ולפיכך אמר לו מה החלום הזה וגו', כלו' הלא חלום הוא ושקר הוא זה. (יא) שמר את הדבר: המתין (פרחון), וכמהו ועין כואף שמרה נשף, (איוב כ"ד ט"ו). (יג) רועים בשבם: גדה אשר נסנינות שכם, כמו שכתוב ובניו היו את מקנהו גדה (למעלה ל"ד ה'). לכה ואשלחך אלירם: אולי נתן לו מחנות להביא להם, כדרך שעשה ישי שנתן לדה מיני מאכל להביא לאחיו (ג"א י"ז י"ז) חס טעם לך ואשלמך, בוא וקח מה שאתן לך. (טו) ורגה תועה בשדה: שרש תעם כאמר על מי שהולך אנה ואנה חס לפעמים להיות המקומות ההם בלתי ידועים לו והוא קשטט כשה אובד, ולפעמים הוא מכיר המקומות, אך אינו יודע איזה מהם הוא הראוי לו ובאיזה מהם יוכל מנוקש, וכאן מכיר היה יוסף את הגדה שהיו אחיו רגילים לרעות בו, והיה המקום רחב ידים והיה משוטט בו ומבקש אותם והאיש שחלמו היה מכיר אותו וידע שלא היה תועה ואובד ממש, אלא שהיה מבקש דבר מה ואמר לו מה תבקש, וראוי לתרגם *mentre vagava* ("ב תחח ת"כב). (יד) ויתגבלו אוחיו: אין פעול אחר בנין התפעל, לפיכך אין מלת אוחיו מורה כאן על הפעול, אלא דרך מלת את ועם לשמש אצל הפעלים המורים מריבה ומלחמה, כמו ריבה ה' את יריבני לנס את לוחמי, וילחם עם ישראל, הרוב רב עם ישראל (כל זה בכח דברי ר"ש). (טז) הלזה: כל הלה כארואים אוחיו מרחוק, וכן מי האיש הלה (למעלה כ"ד ס"ה) (רש"ב), וכ"ל שפיל טעות סופר בטעמים, וראוי להטעים בעל

הַבְּרוֹת וְאִמְרָנוּ חַיָּה רָעָה אֲכַלְתָּהּ וְנִרְאָהָ
 מֵהֵיְהִיוּ חִלְמָתָיו: (כא) וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצְלָהּ
 מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנְנוּ נַפְשִׁי: (כב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
 רְאוּבֵן אֶל־תִּשְׁפְּכוּדָם הַשְּׁלִיכוּ אֹתוֹ אֶל־
 הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בַּמִּדְבָּר וַיֵּד אֶל־תִּשְׁלַחוּ־בּוֹ
 לַמַּעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבּוֹ אֶל־אָבִיו:
 שְׁלֹשִׁי (כג) וַיְהִי כִּאֲשֶׁר־בָּא יוֹסֵף אֶל־אָחָיו
 וַיִּפְשְׁטוּ אֶת־יוֹסֵף אֶת־כְּתָנָתוֹ אֶת־כְּתָנֹת
 הַפַּסִּים אֲשֶׁר עָלָיו: (כד) וַיִּקְחֵהוּ וַיִּשְׁלַכוּ אֹתוֹ
 הַבְּרָה וְהַבּוֹר לֶקַח אֵין בּוֹ מַיִם: (כה) וַיִּשְׁכְּבוּ
 לֶאֱכֹל־לֶחֶם וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה אֲרֻחַת
 יִשְׁמַעֲאֵלִים בָּאָה מִגִּלְעָד וּגְמֻלֵיהֶם נִשְׂאִים
 נִבְאֹת וְצָרֵי וְלֹט הוֹלְכִים לְהוֹרִיד מִצְרַיִם:

התלמות בדרגה תביר, ו"ל ג"כ כי הלה שהוא מורכב מן הלה זה, איכנו חחר כאן
 אל האדם, כי אם אל המקום, הכה הלה (שם באתו מקום) בעל התלמות שהוא בא,
 ולפי זה הלה דבק עם הכה, לא עם בעל התלמות, ולפי זה היה ראוי להיות בעצם
 פחות מן התביר, והוא גרש, הכה בעל התלמות הלה בא: כלו הכה באתו מקום
 בעל התלמות, שהוא בא, וכן הכה הזנומית הלו (מלכיס ב' ד' כ"ה), הכה הזנומית
 שם באתו מקום. (כא) ויצילהו מידם: מלינה היא, והכוונה התחכם להצילו שלא
 יארגוהו כשיבא לידם, כי אמנם לא היה עדיין נידם, אבל היה מרוקן. לא נבגו

gettiamlo in qualche cisterna; indi diremo: Una belva lo divorò. Così vedremo qual effetto avranno i suoi sogni. (21) Ruben, ciò udito, lo sottrasse alla loro mano, e disse: Nol togliamo di vita. (22) Soggiunse loro Ruben: Non versate sangue. Gittatelo in codesta cisterna, ch'è nella campagna, invece di mettergli le mani addosso. (Ciò disse), affine di sottrarlo alla loro mano, per poi restituirlo a suo padre. (23) Giunto che fu Giuseppe presso a' suoi fratelli, essi lo spogliarono della sua tonaca, (cioè) della tonaca talare che aveva in dosso. (24) E preso, lo gittarono nella cisterna, e la cisterna era vuota, non c'era acqua. (25) Indi sedettero a prender cibo; ed alzati gli occhi videro una carovana d'Ismaeliti, che veniva da Galaad,

נפש: מכת כפש זו היא מיתה (ר"ש). ואמנם מה שנתעורר ראובן לבדו להגיל את יוסף לא שהיה רחמני יותר משאר אחיו כי בשראה שהילד איכנו לא דאג אלא לענשו בצאמו ואני אנה אני בא ואולי (כדעת אח"מ) ראובן לא היה זוכא כל כך את יוסף, כי הוא הבכור, והיה סבור שגם אם ירנה אביו לרומם את יוסף, לא ינשאהו למעלה מבנו הבכור; או שהיה ראובן ירא שמה יעקב יתלה הסרקון בו לבדו, כי יאמר הנה ראובן להיותו הבן הבכור לשאמה ובראחו שאני מחבב את יוסף, דאג שמה אנכר את בן האהבה על פני בן השאמה, על כן הרג אותו (הכ"ל); או (כדעת דון יצחק) מאשר טעא לאביו בחללו ינעמי אביו, טעב שזוה יתקן את אשר עוהו. ועל כל פנים היה ירא להוסיף על טעאחו פשע אם היה מניח לאחיו שינאחו מחשבתם הרעה אל הפועל (יא"א). (בב) השליכו אותו אל תבור הוזה: אחר שראה שלא הועילו דבריו הראשונים שאמר להם לא ככזו כפש, כי קמו עליה, ולא חבו לשמוע לו, כמו שנראה ברור מדברי ראובן למטה מ"ב כ"ב הלא אמרתי אליכם לאמר אל תטעו בילד ולא שמעתם, אז התחכם למור להם השליכו אותו אל הבור והיה בדעתו לשגב לקחתו ולהשיבו אל אביו (רמ"ב). (בה) ארחת: חנת בני אדם עונני ארת, שייירה, ונלשון ערבי קירון וממנו carovana. נבאת: המחמס האלכסנדרי תרגם מיני בשמים (thymiamata), וכן היירוכימוס aromata, אנקלוס שעה, בושארט storax, ולרובניקו de Dieu אומר כי המלה משרש נכת שענינו נשך, והוא (כמו נכית בערבי) כל מה שנתחם נפיהם לנשך, לעהר הנשנים ולהטיע ריח הפס. צרד: הוא opobalsamum. לומ: תרגם אנקלוס לטום, והוא ladanum, ונאיעלקי ladano, o laudano, והוא umore grasso e viscoso che trasuda da un frutice detto volgarmente imbrentano o rimbrentano, del quale pascendosi le capre, riman loro attaccato ai

(כו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-אַחִיו מִה-בְּצַע כִּי נַהַרְגָה
 אֶת-אַחֵינוּ וְכַסִּינוּ אֶת-דַּמּוֹ: (כז) לָכֵן וְנִמְכַרְנוּ
 לַיִשְׁמַעֲאֵלִים וַיִּדְנוּ אֶל-תְּהֵי-כֹן כִּי-אַחֵינוּ
 בְּשָׂרְנוּ הוּא וַיִּשְׁמְעוּ אַחֵיו: (כח) וַיַּעֲבְרוּ
 אַנְשֵׁים מִדִּינָיִם סַחְרִים וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ אֶת-

peti della barba. (כו) מה בצע וגו': מה תועלת לנו ומה הנאה יש לנו אם נהרג
 אותו? הנה על כרחנו נריכס אונו להסתיר הרגתו, ולא נוכל להתפאר בזה שעשינו,
 כן נביא עלינו קללת אבינו, והנה אין לנו הנאת הנקמה כשלא נוכל להתפאר בה
 ולפרסמה (וקרובים לזה דברי דון יצחק) וטעם כי נהרגו את אחינו כי אם היו מבינים
 אותו נצור היה מת ברעב, והוא כאלו ירגוהו, ויהיה דבר נחמה, פתח בנחמת
 הנאת עולם, וכיים בנחמת החמלה והמנינה. (כז) וידנו אל תרו בו: כי אחר
 שהלכנוהו אל הבור, אם ימות שם ידכו המיתה אותו. וישמעו אֲדָדוּ: וראובן שתק,
 עיין בפסוק שאחר זה. (כח) וימשכו ויעלו את יוסף מן הבור וימכרו את יוסף
 לַיִשְׁמַעֲאֵלִים: רוב העולם מאמינים כי אחי יוסף מכרו אותו, ורש"ם כתב כי לא כן היה
 הדבר ואחריו החזיק החזקוני, ודידי וכן דודי מהר"ר שמואל חיים בן דוד לא-לי ז"ל העמיק
 החקירה בענין הספור הזה וכיין לדעת רש"ם, וכתב אלי דעתו באגרת (כ"ח) כסלו
 תקפ"ט, ואלה דבריו בפירושו הענין הזה: כאשר ראו אחי יוסף אותו מרחוק התכבלו
 להיחמו, ויאמרו וגו' לכו ונהרגו וגו' ושמע ראובן ויזילהו מידם, ויעץ אותם להשליך
 אותו הבורה (למען הגיל אותו מידם) וכעשה ענתו ושלכיהו הבורה, ואח"כ, משנו
 לאכל לחם וירחקו מן הבור שלא לשמוע זעקת יוסף בהתחכנו אליהם, כעדות הכתוב:
 אשר ראינו לרת נפשו בהתחכנו אלינו ולא שמענו. עודם אובלים וישאו עיניהם ויראו
 ארחת ישמעאלים, ויאמר יהודה לכו ונמכרנו וגו', ושמעו אחיו, כלו' הסכימו כלם,
 כי אחרי כלותם לאכול ישונו אל הבור ויעלו משם את יוסף ויניאוהו אל הישמעאלים
 למכרו להם (כי לא נמזל רמו בכתובים שהישמעאלים יהיו נריכס על פי דרכם להגיע
 עד אלל בני יעקב). והי עד כה ועד כה, עודם מדברים ביניהם, רחוק מהבור, והנה
 בלי ידיעת אחד מהם, ויעברו אנשים מדינים סוחרים (בסקרה אשר הקרה ה') אלל
 הבור, וימשכו המדינים ויעלו את יוסף מן הבור ויניאוהו אל הישמעאלים ומכרוהו
 להם בעשרים כסף ויניאו את יוסף מזרימה, והנה אחרי הכלם, וימהר ראובן לבדו

coi cammelli carichi d'aromi, di balsamo, e di laudano; incamminata a portar (queste merci) in Egitto. (26) Giuda disse ai suoi fratelli: Qual profitto, quand'avremo ucciso nostro fratello, e n'avremo coperto il sangue [occultata la morte]? (27) Or via, vendiamlo agl'Ismaeliti, invece di portare sopra di esso la nostra mano, posciachè nostro fratello, nostra carne egli è. — E i suoi fratelli acconsentirono. (28) Ma passati alcuni Madianiti mercatanti, tirarono Giuseppe, trassero della cisterna,

ויפרד מאחיו בלא ראותם ויש בנריות אל הנור להעלות את יוסף ולהשיבו אל אביו
 טרם יגיעו אחיו להעלותו ולמכרו, אבל... בהמשך דונג נופכי אש כן נמש לב ראובן
 ויהי לימים בהגיעו אל תוך הבור ואין עוד יוסף שם, ויקרע את בגדיו, כי חשב בדעתו
 באין ספק כי דוב או אריה טורף נדי גורותיו ומחנק ללבאותיו טרפה, וישארה מי
 כמו שהוא ראשו על כרעיו ועל קרבו אל אחד החורים או לאחד המעונות למלאות טרף
 חוריו ומעונותיו טרפה, ולכן לא כמלא שם דם או עממות, ויש ראובן בעין ובנהלה
 אל אחיו ויגעק ויאמר הו! כי הילד איכנו עוד כי נטרף, ועמתי כעמכתם כנערה,
 ואני אנה אני בא, כי אני אשם יותר מכלכם, כי בעמתי השלכתם אותו הבורה, וכאילו
 אני הסיבותי מיתתו, ויאמינו בן כל אחיו ויתמהו על הדבר הזה, כאילו האלהים אנה
 לידם שימות אחיהם, אך לא הלך להם, כי שמחו ביריעת מיתת שואם, בלי פגיעת ידם
 בו, ולכן לא ענו דבר, ויַעֲבֹדוּ אחריו בן מה לעשות למען הגיל גם את ראובן מתלונות
 אציהם, ולכן טבלו את כחנת יוסף בדם וישלחוה לאציהם למען יאמינו כי יוסף
 נטרף טרם הגיעו אליהם. והנה כאשר באו בני יעקב אל אציהם ויראו איך התאבל
 יעקב עד מאד על בנו התחרטו מיד על כל אשר עשו. ואולם, ומה לעשות? אם יוסף
 כבר נטרף ויהי למאכל חיות השדה, לא נשאר להם אלא לכתו בדברים, וכן עשו.
 והנה על פי הדברים האלה יתבאר כי בני יעקב שנטי יה אשר צמר לסגולתו אינם
 רשעים מתוכנת נפש הרעה, ואינם מאותם שנאמר עליהם ויטרף לעד אפו ועצרתו
 שמהם נלח, ואף אם נרגע קטון חטאו מסנת הקבאה והשנאה, כי הלא דרך אנוש
 לעגול, אינם עומדים מ"ו במרדם, וקל מהרה יכירו חטאם ויתחמו על כל אשר עשו,
 ויטרחו בכל יכלתם להנקות מחבו, וזה נראה ממה שכתוב ויקומו כל בניו וכל בנותיו
 לכתו, כי שבו כלם הניתה איש לא נעדר לעשות ככל מאמצי כחם לנחם את אציהם.
 ומה שלא הלכו לנקש את יוסף, כי כלם האמינו באמונה שלמה ונלי אום נד ספק
 שנטרף, ואין עוד תקוה להחזירו בחיים. ומה שמתק ראובן כאשר שמע את ענת יהודה
 למכור את יוסף היה נכונה להסתיר מאחיו מחשבתו הטובה אשר חשב על יוסף למען
 לא יתכו אחיו עיניהם עליו לראות מה הוא עושה בלכתו לבדו אל הנור, ובפרט

יוֹסֵף מִן־הַבּוֹר וַיִּמְכְּרוּ אֶת־יוֹסֵף לַיִּשְׁמָעֵאלִים
 בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף וַיָּבִיאוּ אֶת־יוֹסֵף מִצְרַיִם׃
 (כט) וַיָּשָׁב רְאוּבֵן אֶל־הַבּוֹר וַהֲנִה אֵין־יוֹסֵף
 בַּבּוֹר וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו׃ (ל) וַיָּשָׁב אֶל־אָחִיו
 וַיֹּאמֶר הִילֵד אֵינָנו וְאֲנִי אָנֹכִי אֲנִי־בָא׃
 (לא) וַיִּקְחוּ אֶת־בְּתוּלַת יוֹסֵף וַיִּשְׁחָטוּ שְׂעִיר עִזִּים

אחרי שזעו ענת יהודה, וידע אז דמה לפחות שאחיו לא יתנגדו ליהודה הגביר באחיו
 ואחרי דבריו לא יטנו וידמיו למו ענתו, ואילו יגלה דעתו להם לא יכחשוו בלי ספק ללכת
 לבדו אל הבור כאשר חשב, מיראחס סן ימנעם מלעשות באחיהם כרונס. ויבן ג"כ
 חיך היה שלא השיבו דבר לראובן כשאמר אליהם הילד איננו, והיה להם לומר לו אחתו
 מכרהו, כי חמסם לא השיבוהו דבר באשר לא מכרהו ולא ידעו מה היה לו יותר
 ממה שידע ראובן. ויבן ג"כ למה אמר יוסף כי גנב גנבתי כי הייתה כוונתו על המדינים
 אשר באמת גנבוהו והרמיקוהו מארץ העברים, כי לא חשב אח אחיו שיהיו הם המוכרים
 אותו מתחלה למדינים. ומה שכתוב אחר זה: והמדינים מכרו אותו אל מצרים, לדעתו
 הם הם הישמעאלים הנזכרים למעלה, כי לדעתו ישמעאלים הוא שם כולל לכל בני
 אברהם זולתי יצחק, ואפשר שהיו מבני מדן בן אברהם, ואולם המדינים המוכרים את
 יוסף לישמעאלים אף שגם הם מבני אברהם, הם בודאי אנשים אחרים אשר לא היו
 בארצת הישמעאלים, וא"א שיהיו אחד המוכרים והקונים, ולכן נקראו בשם לוי פרטי
 סוחרים. ועוד ראיה כי הישמעאלים והמדינים אחד הם, כי פה אמר הכתוב והמדינים
 מכרו אותו אל מצרים לפוטיפר, ואחר זה אמר ויקנהו פוטיפר וכו' מיד הישמעאלים.
 ואחרי הדברים והאמת האלה לא יקשה לפרש פסוק אחד הנשנה פעמים שגראה
 כסותר כל הבנין הזה, והוא מאמר יוסף לאחיו בהדעו להם אחי יוסף אחיכם אשר
 מכרתם אותי מצרימה ועתה אל תעלבו וגו' כי מכרתם אותי הנה, כי הכוונה בו
 הוא, אחם הסנתם מכירתי ובוואי מצרימה, כמו ויבן שלמה את הבית [אמר ש"ל
 יש להוסיף דגמאות דמות יותר, כגון והורדתם את שיבתי בנין שאלה (למטה מ"ב
 ל"ח), אחם החתם את עם ה' (במדבר י"ז ו') ואת העיר האחת תשקף באש, (ירמיה

e lo vendettero per venti sicli d'argento agl' Ismaeliti, i quali lo condussero in Egitto. (29) Ruben, tornato alla cisterna, e vedendo che Giuseppe non vi era, si lacerò le vesti. (30) E tornato ai suoi fratelli, disse: Il fanciullo non v'è; ed io, che mai va ad accadermi! (31) Essi presero la tonaca di Giuseppe; e scannato un capro, infusero la tonaca in quel sangue.

ל"מ כ"ג, וכן אחיו הסבו בשכחתם שמכר יוסף למצרים. והראיה על זה היא כי עכ"פ הם לא מכרוהו למצרים, והיה די שיאמר אשר מכרתם אותי, וכן אמר אח"כ לא אחם שלחתם אותי הנה, וידוע שהם לא שלחוהו, אלא סבנו ששלח למצרים. ואם נרצה לפרש הפסוק כי גנב גנבתי כדברי כל המפרשים שהכוונה על אחיו שגנבוהו ושכרוהו, אז נוכל ג"כ לומר כי יוסף בראותו המדינים המושכים מוכרים אותו כאדונים לא ידע באמת מי הם הגנבים, האחיו, אם המדינים, ואולי קשב בדעתו כי אחיו מתלה מוכרוהו למדינים, ולכן אמר להם בזהו כי מכרתם אותי. וא"ת אם אחיו לא מכרוהו למה שתקו כשאמר להם כי מכרתם אותי? תשובתך בנדך כי לא יכלו אחיו לענות אותו גם לשאלת העד אני מי כי נבהלו מפניו, ואך יעיזו מזה להחזיק עמו בענין מטאם? עד כאן לשון ידיד כפשי שחב"ל ז"ל, גם כי איני מסכים עמו בכל פרטי הפרוש, הנה בעקר הענין דבריו הדברי רש"ם ככונים בעיני. וכ"ל כי המושכים את יוסף מן הנור היו המדינים, והם מכרו לישמעאלים, ובני יעקב לא ראו זה ולא ידעו מכל זה מאומה, ויוסף האמין כי הם מכרוהו אל המדינים ואמרו להם לכו משכיהו מן הנור, ואחיו יוסף לא אמרו לו מעולם כי הם לא מכרוהו, שהרי קים להו בדרבא מניה, כי כונתם היחה שימות בנור, ואיך יאמרו לו: אל תחשוב כי אכחנו מכרנוך, כי אמנם היה בלגנו שחמות בנור, וא"ת כ בעלת יהודה הסכמנו למכור אותך, והמדינים קדמו ומכרו אותך. וטעם כי גנוב גנבתי על אחיו יוסף שמכרוהו (לפי מה שהאמין יוסף), והם גנבוהו מאניו. (בט) וישב ראובן אל הבור: הלך שם שמתר להגילו קרם שימכרוהו. (ל) ואני אנה אני בא: אם הכוונה אנה אכרם מעירו של אנה הי"ל אנה אלך כמו אנה אלך מרוחק (תהלים קל"ט ז), אבל שרש בא באמר על הכניסה במקום, וע"כ כ"ל בכמה לרות אני ככנס מעתה, דוגמת חליטת בא בימים, אבוא בגבורות (תהלים ע"א י"ו) וכמו לדיק מזרה נחל ויבא רשע תחמו (משלי י"א ח') וכן בטובה ואל יבאו בנדקתך (תהלים ס"ט כ"ח), כי כשו שאומרים שהגרה באה לאדם, כן אומרים שהוא בא בנרה, כמו שאומרים ומצאוהו רעות רבות וגרות (דברים ל"א י"ו) ואומרים ג"כ לרה ויגון אמלא, ואמנם ראובן היה מילר על זה יותר משאר האחים לאמת מן הסבות שהוכרחי (פסוק כ"א). (לא) וימבלו את הבתנת בדם: אין ספק שעשו זה קרעים כדי שיהיה נראה שהיתה צפי מיה רעה והכתוב

וַיִּטְבְּלוּ אֶת־הַכֶּתֶנֶת בְּדָם: (לב) וַיִּשְׁלְחוּ אֶת־
 כֶּתֶנֶת הַפְּסִים וַיְבִיאוּ אֶל־אֲבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ זֹאת
 מִצְאָנוּ הַכֶּרֶזָּא הַכֶּתֶנֶת בְּנֶךְ הוּא אִם־לֹא:
 (לג) וַיִּכְרָה וַיֹּאמֶר כֶּתֶנֶת בְּנֵי חַיָּה רָעָה
 אֲכָלְתָּהּוּ טָרֵף טָרֵף יוֹסֵף: (לד) וַיִּקְרַע יַעֲקֹב
 שְׂמֹלְתָיו וַיִּשֶׂם שֵׁק בְּמַתָּנוּ וַיִּתְאַבֵּל עַל־בְּנוֹ
 יָמִים רַבִּים: (לה) וַיִּקְמוּ כָל־בָּנָיו וְכָל־בְּנֹתָיו
 לְנַחֲמוֹ וַיִּמְאֵן לְהִתְנַחֵם וַיֹּאמֶר כִּי־אֶרְדּ אֶל־

לא תש להזכיר זה. יש אומרים כי זה טעם ושלמו, והוא רחוק. (לב) וישלחו: ע"י בני אדם שלא יגידו מי השולחים, אלא שיאמרו זאת מצאנו (רש"י צס), ולא מלאם לבס להטעות אניהם בניהם, או לראותו בשעת בוא הכתנת לפניו. ויביאו: הוא פירוש הקודם, עשו שתיגע אל אניהם. ויאמרו: השולחים שהביאו אותה. (לג) ויכירה ויאמר: ביהודה (למטה ל"ח כ"ו) ויכר יהודה ויאמר לדקה ממני, ספור ההכרה מופסק בטעם רביעי, ובאין ההכרה רהט למלת ויאמר, כי יעקב חקף שראה צווח כתנת בניו אצל יהודה התמהמה והרהר מעט קודם שיהיה חטאו (כך שיעמי מפי כמוה"ר ר' אברהם חי די קולוביא ז"ל). כתנת בני וגו': תחלה בראותו את הכתנת אמר כתנת בני היא זאת, אח"כ בהתבוננו על הדם אשר עליה ועל מה שאמרו לו שמתאו הכתנת, ויוסף עדיין לא שב לביתו, שיער בלבו כי חיה רעה אכלתהו; וצנאו לפניו הרעיון הזה, מיד נכמרו רחמיו על בנו וכלטייר בדמיונו כאלו הוא רואה את יוסף בין מלחמות החיה, וקרא בחר כפשו ערוף ערוף יוסף! כל' מקרה אכזר כזה אירע לבני חביני ליוסף! והליור הזה הקריד רוחו ולא יכול לדבר עוד. והנה שני המאמרים הראשונים הם מחשבות השכל והשלישי הוא תולדת התפעלות, לפיכך במאמר השני חיה רעה אכלתהו התחיל מן הסוגל כי בראותו כתנת בנו מגולה בדמים התחיל מחפש ומוקר בשכלו איך נהיתה כזאת, ומש כי הפועל היה בלא ספק חיה רעה שאכלתהו; אבל במאמר האחרון שהוא יליד ההתפעלות לא אמר יוסף כערך כי הליור הגובר כפשו בראותו שעה היה

(32) Mandarono la tonaca talare, e la fecero recare al loro padre, con dirgli: Questa abbiam trovato: riconosci se è, o non è, la tonaca di tuo figlio. (33) Egli la riconobbe, e disse: È la tonaca di mio figlio — Una belva lo mangiò — Giuseppe fu dilaniato! (34) Giacobbe si lacerò le vesti, si pose (tela da) sacco ai lombi, e fece lutto per suo figlio lungo tempo. (35) Tutt'i suoi figli e tutte le sue figlie si accinsero a confortarlo, ma egli ricusò di darsi conforto; anzi disse: No; ch' io voglio per (la perdita di) mio figlio scendere in lutto alla tomba. —

לערו של יוסף בין שני החיה, על כן התחיל טרוף טרף. והנה הזיור הזה (טרוף טרף) הוא מעגמו לזור מחאבי, יהיה הנטרף מי שיהיה, חבל המכאוב יתגבר ויגע עד כפא כשהנטרף הוא הבן החביב, ע"כ התפעלותו ומכאובו כזן בפיו מלת יובף, ואז כאשר שחם, ולא דבר עוד, והנה ידוע כי הדבור הוא כחז (analysis) המתענה וההתפעלות, והנה זו מעלה ב"הק שאיננה נשאר לשוכות שאפשר להפשיט בה הפעולה מזיורי הזמן והצוף, ולדבר על הפעולה לבדה, וא"כ על הפעולה עצמה נדרוף אל הזמן ואל הפועל או הנפעל, וכן כאן הזכיר תחילה פעולת הטריפה לבדה, טרוף, ואח"כ הפעולה עצמה נדרוף אל הזמן שעבר ואל הצוף הנפעל, טרף. והמעלה הזאת עוספת חזק ותוקף הרבה אל המחמירם, כמו בכה לא תבכה, תנון יתקד, כאלו תאמר: Di piangere non ti accadrà: pietà sentirà egli di te. משול תמשול בנו, יפה תרגם חנקלוס הקלכו אתה מדמי לחמלך עלנא, או שולטן את סביר למשלט בנא, וכאלו תאמר: Dunque regnare dovresti tu su di noi? Dun- que signoria dovresti tu avere su di noi? (להו) כי ארד: לא תחנקם אלא ארד (רש"ם), כי נמלת מאן ככללה מלת לא. אלא בני: על אחרות בני, כמו אל הקח ארון האלהים ואל חמיה ואישה (ש"א ד' כ"א), אל שאל ואל בית הדמים (שם ב' כ"א א') (ר"ש). אלא בני: על מות בני, כמו לנחשו ניד עבדו אל אביו (ש"ב י' ב'). ובל בנותיו: לדעת ראב"ע ורמ"בן היו דינה ושרה בת אשר וש אחרים כלותיו, ומזה"ר אנהרם גרמו (וכן הביא ראז' בספק) אומר כי ננות אחרות נולדו ליעקב (ככתוב למטה מ"ו ז' ננותיו וננות בניו איתו), ולא הזכיר רק דינה מפני המחורע כי כן בכל מקום נספור התולדות אינו מזכיר אלא הזכרים, ואותן הנקבות שאירע בהן איזה ענין פרטי או שהיו מפורסמות באיזה דרך שיהיה. וכ"ל כי נאות אין ספק שננות אחרות היו ליעקב ולבניו, אומנם לא נכנסו בכלל השננים נפא, כי נישאו לבני אחיהם ולבני דודיהם, כוכבד שנישאת לעמרם, והנה כתוב מלמד נאי בני יעקב (למטה

בְּנֵי אַבְרָם שְׂאֵלָה וַיִּבְרַךְ אֹתוֹ אָבִיו: (לו) וְהַמְדַנִּים
מָכְרוּ אֹתוֹ אֶל-מִצְרַיִם לְפֹטִיפָר סָרִיס פְּרֹעֶה
שֵׁר הַטַּבָּחִים: רבתי פ

מ"ז כ"ו). לפיכך לא כמנו, רק דינה ושרח שנמנו כראש שהיו פנויות. (לו) והמדנים:
פ"ל כהרגום אנקלוס וקלער' שהם הם המדינים הסוחרים (אנל נחוש קע"א ומדנאי
נלא יו"ד); וראו' אומר כי המדנים, שהיו בני מין בן קטורה, היו סוחרים עם המדינים
כי היו אחים. אל מצרים: מכרוהו ליזמעאלים שהיו הולכים מזרמיה, נמלא שמכרוהו
באופן שילך אל מצרים. לפוטופר: היזמעאלים מכרוהו לפוטופר (וכמו שמפורש למטה
ל"ט א') והכחוש השמיט זה שכר נודע ויחס סוף הפעולה לוי שהתחיל בה והיה

לח

(א) וַיְהִי בַּעַת הַהוּא וַיֵּרֶד יְהוּדָה מֵאֵת אָחִיו
וַיֵּט עַד-אִישׁ עַדְלָמִי וַיִּשְׂמוּ חִירָה: (ב) וַיֵּרֶא
שֵׁם יְהוּדָה בַּת-אִישׁ בְּנַעֲנִי וַיִּשְׂמוּ שְׁוֹעַ וַיִּקְחָהּ
וַיִּבְאֵ אֵלֶיהָ: (ג) וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֶּן וַיִּקְרָא אֶת-
שְׂמוֹ עֹד: (ד) וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא אֶת-

(א) ויהי בעת הריא: מ"ל בסדר עולם פירשו בעת ההיא על זמן מכירת יוסף
שאו ירד יסדה מאת אחיו, והנה מאז עד נחא יעקב מזרמיה לא עברו רק כ"ב
שנה, כי בן י"ז שנה היה יוסף כשנמכר, וכן שלשים שנה היה נעמדו לפני פרעה,
ואח"כ שבע שני השבע ושנים שני רעב, הרי כ"ג, וכשעת ירידתו למצרים כבר נולדו
מגרון ומחול בני פרץ בן יסדה שהוליד מתמר, וכשנולדו פרץ חרח כבר היה שלה גדול
וכבר מתו ער ואוזן אחר שלקחו אשה, וכל זה לא יתכן שהיה כ"ב שנה, והם אמרו

Così il padre seguì a piangerlo. (36) I Madianiti poi lo vendettero (a chi viaggiava verso l'Egitto, (in guisa che fu poi venduto) a Potifâr, ministro [o: eunuco] di Faraone, Capo dei carnefici.

סבתה. פוטפאר: בתרמט יוני Petefre, ואומרים האחרונים שענינו בלשון מלרי מיוחד לַפֶּטֶם (qui solis est, idest soli proprius et quasi addictus) וכן Petamun מי שהוא מיוחד לאמון (שם חליל), Patusiri מי שהוא לאחירי. סרים: לא סרים ממש, שהרי היתה לו אשה, אלא כל שרי המלך נקראים סריסים, מפני שקנתם (שומרי הנשים) היו סריסים. שר המבדחים: כתרמו, וכן צירייה כ"ג נבחראדן רב עבדים היה שר נבא, ועוד היום נמלכות פרס מי שהוא שר סוסי המלך הוא ג"כ ממונה על אסירי המלך לשמרם ולעשות בהם משפט כחוב (ראו').

XXXVIII

(1) A quel tempo, Giuda, partitosi dai suoi fratelli, attendossi presso un uomo della città di Adullàm, di nome Hhirà. (2) Giuda, veduta colà la figlia d'un cananeo, nomato Sciua, la prese e la sposò. (3) Quella, divenuta incinta, partorì un figlio, cui egli nominò Er. (4) Divenuta nuovamente incinta,

כי ער ואזון ופרץ הולידו בני שבע או שמונה שנים, מה שהוא רחוק ובלתי אפשר לפי הטבע. והכבדו כדברי רא"ב ורל"ג וראו' שזה היה קודם מכירת יוסף, וכתב רלב"ג: ואל יקשה בעיניך אך היה יהודה נפרד מאחיו קודם מכירת יוסף, והנה הוא היה עם אחיו נבכירתו, כי הוא היה הולך ושב, והנה היה לו לבדו זאן מלבד זאן אביו, ונה הנאן אולי היה משלל שם, עכ"ל; והנה נעת התיא דנק עם וישן יעקב נארץ מוטרי אביו נארץ כנען ושם היה מקום הספור הזה, (עיין למעלה ל"ג) אלא (כדברי תלמידי מוה"ר אהוד לא-לי, בנו של שם"דל הנ"ל) לא רנה להוכיר תחלה מאורע פרטי של יהודה שנפרד מאחיו, אך רנה להקדים מה שאירע לכל המשפחה, שהאחים כולם שנאו את יוסף, וזה גרם אצל גדול אל האב, ועכשיו מזכיר מה שאירע ליהודה לבדו, וא"כ חזר להשלים מה שאירע ליוסף לבדו תחלה, וא"כ לכל המשפחה. (ב) בת א"ש כנעני: כמשמעו, ור' יהודה אומר תאמות נולדו עם השנעים וכאזום, ר' נחמיה אומר כנעניות היו. ותרמט ירושלמי ור"י ורש"ב ורמ"ב ורל"ג ורמ"ב נמן

שָׁמוֹ אוֹנָן׃ (ח) וַתִּסַּף עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא
 אֶת־שָׁמוֹ שִׁלָּה וְהָיָה בְּכֹזֵב בְּלִדְתָהּ אֹתוֹ׃
 (ט) וַיִּקַּח יְהוּדָה אִשָּׁה לְעַר בְּכוֹרוֹ וּשְׁמָהּ תָמָר׃
 (י) וַיְהִי עַר בְּכוֹר יְהוּדָה רָע בְּעֵינֵי יְהוָה
 וַיִּמָּתְהוּ יְהוָה׃ (יא) וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בֶּן־
 אֵל־אִשֶּׁת אַחֶיךָ וַיְבִיט אֹתָהּ וְהִקָּם זָרַע לְאַחֶיךָ׃
 (יב) וַיֵּרַע אוֹנָן כִּי לֹא לוֹ יְהִי הַזָּרַע וְהָיָה אִם־
 בָּא אֵל־אִשֶּׁת אַחִיו וּשְׁחַת אֶרְצָה לְבִלְתִּי
 נָתֵן־זָרַע לְאַחִיו׃ (יג) וַיֵּרַע בְּעֵינֵי יְהוָה אֲשֶׁר
 עָשָׂה וַיִּמָּת גַּם־אֹתוֹ׃ (יד) וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְתָמָר
 כָּל־תּוֹ שְׁבִי אֶל־מִנְּהָ בֵּית־אָבִיךָ עַד־יִגְדַּל שִׁלָּה
 בְּנִי כִּי אָמַר פְּנֵי־מוֹת גַּם־הוּא כְּאַחִיו וַתֵּלֶךְ
 תָּמָר וַתֵּשֶׁב בֵּית אָבִיהָ׃ (טו) וַיִּרְבוּ הַיָּמִים
 וַתִּמָּת בַּת־שׁוּעַ אִשֶּׁת־יְהוּדָה וַיִּנָּחַם יְהוּדָה
 וַיַּעַל עַל־גִּזְזֵי צֹאנָו הוּא וְחִירָה רֵעֵהוּ הֵעֲדָה לְמִי
 תִּמְנָתָהּ׃ (טז) וַיִּגְדַּר לְתָמָר לֵאמֹר הִנֵּה חֲמִידָה

פירשו כנעני זה לח כנעני חמש חלל סוחר, וכו' כי הסוחר שלח היה מוארז כנען
 היה כקראל כנען (הושע י"ב ח', ישעיה כ"ג ח'), אבל כנעני אינו חלל גם חוזה, וכן

partorì un figlio, cui ella nominò Onàn. (5) Partorì un altro figlio, cui nominò Scelà. (Giuda) trovavasi in Cheziv, quando ella lo partorì. (6) Giuda prese moglie ad Er suo primogenito, di nome Tamàr. (7) Er, primogenito di Giuda, spiacciando al Signore, il Signore lo fece morire. (8) E Giuda disse ad Onàn: Sposa la moglie di tuo fratello, esercitando verso di lei il dovere del cognato, e fa sorgere prole a tuo fratello. (9) Ma Onàn, conoscendo che la prole non sarebbe appartenuta a lui, quando aveva commercio colla moglie di suo fratello, lo rendeva infruttuoso, affine di non procurar prole a suo fratello. (10) Tale suo procedere spiaccque al Signore, il quale fece morire anche lui. (11) E Giuda disse a Tamàr sua nuora: Resta vedova in casa di tuo padre, sinchè divenga grande Scelà mio figlio — poichè pensò: Potrebbe morire anch'egli, come i suoi fratelli. Tamàr andò, e stette in casa di suo padre. (12) Passato lungo tempo, morì la figlia di Sciua, moglie di Giuda. Or questi, volendo darsi conforto, si recò in Timnà, appo i tosatori del suo bestiame, in compagnia del suo amico adullamita Hhirà. (13) Fu narrato a Tamàr, con dire: Tuo suocero deve recarsi

באנקלום גירסת יא"ר ליסבוכא קוסטעטינא וסביזיטע כעכנאי, וכן וזגור כתנה לכענעי. אין זום ראיה לומר שאיננו כענעי ממש. (ה) ודיה בכויב: לכך קראתו שלם מלשון לא תשלה אחי (מ"ד ד' כ"ח) שהוא כמו אל תכזב בשפתך (שם שם ד' י"ו) (הרמ"ב). וכיזב נקראת ג"כ אחיב והיא מערי יהודה וזכרת ניהושע ט"ו מ"ד ובמכה א' י"ד, ואיכנה הזכרת בשופטים א' ל"א. (ו) והקם ורע לארדך: הנה הראשון הכולל מן הינחה היה נקרא על שם המת והיה יורשו. ואין הכוונה שהיו קוראים אותו באתר שם שהיה נקרא המת, אך הכוונה שהיה נחשב כאלו הוא בנו של מת (בנו של ער, אע"פ שנאמת היה אביו אבן). והרבה יש לתמוה על הרמ"בן שחשב על ר"שי ולא הבין כי נקרא בשם המת למד, ונקרא על שם המת למד, והר"אם תמה גם הוא על הרמ"בן והארדך לשון ולא הבין מלינת על שם, ומהר"שד העתיק דברי הרמ"בן ולא העיר עליהם מחמתו גם יס"ר כתב: לא שהבן יקרא על שם המת; ולא הבין, וה"ל לא שהבן יקרא בשם המת. (ז) לבלתי נתון ורע לארדו: כדי לרש הוא את אחיו, או מרע לב, כדי שלא יהיה שם אחיו מתקיים. (יא) כי אמר פן ימות וגו': ירא היה להשיאו אשה בעודו רק בשנים, כי חשב שאל גם אחיו מתו מפני שנשאו אשה בעודם כערים (דון יצחק); ואחר שגדל אחיו שכת להשיאו, ואולי לא רנה להשיאר לתור להיחמה מחזקת שיחוט אנשים (רז"ל רש"י ורש"י). (יב) על גזיר צאגו:

עֲלֵה תִּמְנַתָּה לְגִזְצֵאנֹו: (מ) וְתִסַּר בְּגִדֵי אֲמִנוֹתָה
מֵעֲלֵיהָ וְחִכְסָּם בְּצַעֲיָךְ וְתִתְעַלְּךָ וְתִשָּׁב בְּפֶתַח
עֵינַיִם אֲשֶׁר עַל-דֶּרֶךְ תִּמְנַתָּה כִּי רָאִתָּהּ
כִּי-גָבַל שֵׁלָה וְהוּא לֹא-נִתְּנָה לוֹ לְאִשָּׁה:
(מ) וַיִּרְאֶה יְהוָה וַיַּחְשְׁבֶהָ לְזוֹנָה כִּי כִסְתָהּ
פָּנֶיהָ: (מ) וַיֵּט אֵלֶיהָ אֶל-הַדֶּרֶךְ וַיֹּאמֶר הִבֵּה
גָּא אָבוֹא אֵלֶיךָ כִּי לֹא יָדַע כִּי כָלְתוּ הוּא
וְתֹאמַר מִה-תִּתֶּן-לִי כִּי תָבוֹא אֵלָי: (מ) וַיֹּאמֶר
אָנֹכִי אֲשַׁלַּח גְּדֵי-עֹזִים מִן-הַצֹּאן וְתֹאמַר אִם-
תִּתֶּן עֲרֹבֹן עַד שְׁלַחְךָ: (מ) וַיֹּאמֶר מַה הָעֲרֹבֹן
אֲשֶׁר אֶתֶן-לְךָ וְתֹאמַר חֲתָמְךָ וּפְתִילְךָ וּמִטְּךָ
אֲשֶׁר בְּיָדְךָ וַיִּתֶּן-לָהּ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וַתְּהַר לוֹ:
(מ) וַתִּקַּם וַתִּלְךָ וַתִּסַּר צַעֲיָפָה מֵעֲלֵיהָ וַתִּלְבַּשׁ
בְּגִדֵי אֲמִנוֹתָה: (מ) וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת-גְּדֵי
הָעֹזִים בְּיַד רַעְהוּ הָעֶדְלָמִי לִקְחַת הָעֲרֹבֹן
מִיַּד הָאִשָּׁה וְלֹא מִצָּאָהּ: (מ) וַיִּשְׁאַל אֶת-אֲנָשֵׁי
מִקְמָה לֵאמֹר אֵיךָ הִקְדַּשְׁתָּה הוּא בְּעֵינַיִם
עַל-הַדֶּרֶךְ וַיֹּאמְרוּ לֹא-הִיְתָה בָּזָה קִדְּשָׁה:

in Timnà a tosare il suo bestiame. (14) Ed ella si levò di dosso gli abiti vedovili, si copri con un velo e vi s'inviluppò, indi si pose alla porta di Enaim, (città) situata sulla via di Timnà; (e ciò) perchè vedeva che Scelà era divenuto grande, e che ella non gli veniva data in moglie. (15) Giuda, vedutala, la giudicò una meretrice, poichè erasi coperto il volto. (16) Egli piegò verso di lei, (che stava) sulla strada, e disse: Or via, ch'io venga da te (in casa) — poichè non sapeva ch'era sua nuora. Ed ella disse: Che mi darai, se verrai da me? (17) Egli disse: Io manderò un capretto dalla greggia. Ed ella: (Si,) se (mi) darai un pegno, sinchè (lo) mandi. (18) Ed egli disse: Qual è il pegno che t'ho da dare? Ed ella: Il tuo sigillo, il tuo cordoncino, ed il bastone che hai in mano. — Egli glieli diede, e andò da lei, ed ella ne rimase incinta. (19) Indi prontamente andatasene, si tolse il velo di dosso, e si rivestì degli abiti vedovili. (20) Giuda poi mandò il capretto per mezzo del suo amico adullamita, per ritirare il pegno dalla donna; ma questi non la trovò. (21) Interrogò la gente di quel luogo, con dire: Dov'è la prostituta, che era in Enaim, sulla

שהיה אגלם שמה יום טוב. (יד) ותבם: פעל; כסחה ענמה או פניה. בפתח עינים: שם מקום (רא"נע) והיא העיר הנקראת העינים (יהושע ט"ו ל"ד) והיא עיר סמוכה לנרעה ואשתאול (שם שם ל"ג) וזרעה ואשתאול סמוכות לתמונה (שם י"ט מ"א ומ"ג) א"כ העינים סמוכה לתמונה; גם מלאנו כי העינים סמוכה לעדולם (שם ט"ו ל"ד ול"ה) ומירה היה עדלמי. ומה שהקשה רש"ם כי כתוב (למטה פסוק כ"א) נעונים בקמץ להורות על ה"א הידיעה, א"כ איכנו שם פרטי, לא יקשה כלל, כי ניהושע מלאנו העינים נה"א והוא בלא ספק שם עיר. ואפשר שנקראת העיר עינים ע"ש שני מעינות מים, ולפיכך היתה מקבלת ה"א הידיעה, כמו שהעיר ר' שלמה לעוזואן בנית האופק. ויחשבה לזונה: עין רש"י ור"דק. (מז) ויש אליה אל הדרך: מדרך שהיה בה נטה אל הדרך אשר היא בה (ר"ש). מה שהוביף ר"ש "ודעתך" כ"ל שכוונתו כאלו אמר ומני דעתך, וזה כדי להראות של' הזמנה הוא קרוב לל' כתיבה, כמו שכתב בסוף הדבור. (יו) ערבון: מזה ניוכי arrabon ונרומי arrhabo ובאיטלקי arra וממנו caparra. (יד) חותמך: כן כתב הירושלמי (lib. I. Cap. 193). שהתום תלוי בו כי כל אנשי בבל הולכים בתום ומטה (קלערי' וראו'). ופתחך: שהתום תלוי בו

(כב) וַיֵּשֶׁב אֶל־יְהוּדָה וַיֹּאמֶר לֹא מִצְאָתִיָּהּ
וְגַם אֲנִשֵּׁי הַמָּקוֹם אָמְרוּ לֹא־הִיְתָה בְּזָרָה
קִדְשָׁהּ: (כג) וַיֹּאמֶר יְהוּדָה תִּקַּח־לָהּ פֶּן נִהְיֶה
לְבוֹז הַנֶּגֶה שְׁלַחְתִּי הַגְּדִי הַזֶּה וְאַתָּה לֹא
מִצְאָתָהּ: (כד) וַיְהִי כַּמִּשְׁלֵשׁ חֳדָשִׁים וַיֵּיבֶר
לְיְהוּדָה לֵאמֹר זָנַתְהָ תִמְרָה כַּלְתֶּךָ וְגַם הַנֶּגֶה
הָרָה לְזָנוּנִים וַיֹּאמֶר יְהוּדָה הוֹצִיאֹה וְתִשְׂרָף:
(כה) הוּא מוֹצֵאת וְהִיא שְׁלַחָה אֶל־חַמְלִיָּה
לֵאמֹר לְאִישׁ אֲשֶׁר־אַלֶּה לוֹ אֲנֹכִי הָרָה
וְתֹאמַר הַכֹּרֶנָּא לְמִי הַחַתָּמַת וְהַפְתִּילִים
וְהַמָּטָה הָאֵלֶּה: (כו) וַיֵּיבֶר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צְדָקָה
מִמֶּנִּי כִּי־עַל־כֵּן לֹא־נִתְּתִיָּה לְשִׁלָּה בְנִי וְלֹא־
יִסַּף עוֹד לְרַעְתָּהּ: (כז) וַיְהִי בַּעַת לְדָתָהּ וְהַנֶּגֶה
תָּאוּמִים בְּבִטְנָהּ: (כח) וַיְהִי בְלִדְתָהּ וַיִּתֵּן־יָד
וַתִּקַּח הַמִּילֶדֶת וַתִּקְשֹׁר עַל־יָדוֹ שְׁנֵי לֵאמֹר

(ראו'). (כב) פן נרדף לבוז: לחזר אחר הקדשות, או כדברי רא"צע ילענו עלינו
שאשה רוחה אוחנו ולקחה מוחו חותם ופתל בשגיל ביאה אחת. הגה שלחתי גוי:
חמה עלי לעשות עוד? (ר"ט). (כד) הוציאורה ותשרף: אולי כן היה משפט הנואמת,
וחזר היחה כאשת איש בעבור היחה וקוקה ליבס (רש"ס). ויש לשאול: והלא היחה

strada? E quelli dissero: Non fu mai qui prostituta. (22) Tornato a Giuda, (gli) disse: Non l'ho trovata; ed anche la gente di quel luogo (mi) disse: Non fu mai qui prostituta. (23) E Giuda disse: Se li tenga, affinché non ci esponghiamo all'altrui disprezzo. Vedi, io ho mandato questo capretto, e tu non l'hai trovata. (24) Ora, scorsi circa tre mesi, fu narrato a Giuda con dire: Tamar tua nuora ha fornicato, e di fatti è incinta per effetto di fornicazione. E Giuda disse: Traetela fuori, e si abbruci. (25) Mentr' ella veniva tratta fuori, mandò a dire a suo suocero: D' un tale, cui queste cose appartengono, io son gravida — soggiungendo: Riconosci, di grazia, di chi sono questo sigillo, questi cordoncini, e questo bastone. (26) Giuda li riconobbe, e disse: Essa fu più giusta di me, posciachè io non la diedi a Scelà mio figlio. — Non segui però ad aver commercio con lei. (27) Giunto il tempo del suo parto, si trovò che aveva gemelli nel ventre. (28) Partorendo ella, l' uno porse fuori un braccio, e la levatrice prese un filo

בנית אביה, ואיך לא דבר אביה בעדה לאמר אחת נגדת בה, כי לא כתתה לשלה, ולמה תשנ אלמנות חיות? ויש לאמר כי אביה ידע בזה שהערימה חמר לקחת הערבון מיהו, והביט שיזיאהו, כדי שא"כ כשיכיר חותמו ופתילו יאספה אל ביתו. ותשרף: אומר י' ד' מיכעאלים שהוא אחר מיתה, שהיו סוקלים אותה חתלה, וכן ביהושע ז' כ"ה והניאל ז' י"א; ונ"ל שהוא כמשענו, שא"לכ ותסקל הי"לל, והנה בני קדם היו ראשי המשפחה שולטים באנשי ביתם למות ולחיים, והנחשת היתה מחללת כבוד המשפחה והיה עובשה לפי כבוד המשפחה (ולפיכך נת איש כהן כי חתל לזנות את אביה היא מחללת באש תשרף), ובני יעקב היה כבוד משפחתם יקר בעיניהם מאד, כמו שראינו ממה שעשו בשבטם לכקום נקמת כבודם, באחרם הכזובה יעשה את אחותנו, לכך לזה יהיה שיימותה במיתה היותר חמורה והיא השרפה. מה שכתב ר"שי הרה שם דבר, כוונתו שאיננו פועל עבר (וכתרגום רמב"ן) שא"כ הי"לל הרתה והניא לדוגמא אשה הרה, כי חלת אשה עדות שהרה שם התאר, וכן ברה כחמה איננו פעל כמו ולא ברה אחת לחם, אבל הוא שם התאר. אך כראה כי ר"שי לא היה מתלק בין שם דבר לשם התאר, והיה קורא לזה ולזה שם דבר, וכן מנחמי אח"כ בס' הזכרון. בר"שי כ"י וברע"ח ובהרבה דפוסים עתיקים ונקלת מן האחרונים כתוב שיפילוהו, וכן ככה, אבל נתלמוד כתוב שיפיל עמו. (בו) ויבר יהודה ויאמר: עלד מה שכתבתי למעלה (ל"ו ל"ג) בשם מוה"ר ר' די קולוביא ז"ל הנה האמת הברורה בעינינו טעמי הפסוק הזה

זֶה יֵצֵא רֵאשֹׁנָה: (בט) וַיְהִי כַּמְּשִׁיב יָדוֹ וְהָגָה
 יֵצֵא אָחִיו וַתֹּאמֶר מֶה-פִּרְצָתָ עָלַיְךָ פֶּרֶץ
 וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פֶּרֶץ: (ל) וְאַחַר יֵצֵא אָחִיו אֲשֶׁר
 עָלְיוֹ הַשְּׂנִי וַיִּקְרָא שְׁמוֹ זָרַח: ס חמישי

ופסוק ויכירה ויאמר הוא כי גם ויאמר כתנת בני הוא בודעת ההכרה, אבל נדקה

לט

(א) וַיּוֹסֶף הוֹרֵד מִצְרַיִם וַיִּקְנֶהוּ פּוֹטִיפָר
 סֹרִים פֶּרְעֵה שַׂר הַטַּבָּחִים אִישׁ מִצְרֵי מִדְּ
 הַיִּשְׁמַעֲאֵלִים אֲשֶׁר הוֹרְדָהוּ שָׂמָה: (ב) וַיְהִי
 יְהוָה אֶת-יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ וַיְהִי בְּבֵית
 אֲדֹנָיו הַמִּצְרָיִ: (ג) וַיֵּרָא אֲדֹנָיו כִּי יְהוָה אִתּוֹ
 וְכֹל אֲשֶׁר-הוּא עֹשֶׂה יְהוָה מְצַלִּיחַ בְּיָדוֹ:
 (ד) וַיִּמְצֵא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו וַיִּשְׂרֵת אֹתוֹ וַיִּפְקְדֵהוּ
 עַל-בֵּיתוֹ וְכָל-יִשְׁלֹוֹ נָתַן בְּיָדוֹ: (ה) וַיְהִי מִאֲז
 הַפְּקִיד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל כָּל-אֲשֶׁר יִשְׁלֹוֹ

(ב) ויהי בבית אדוניו: ע"י שהיה מנליח בכל אשר היה עושה, כשאר צנתי
 עם אדוניו, ולא שלמחוה השדה לעבד את האדמה, וזה תמלת עלייתו, (והמונח כתב

scarlatta, e glielo legò alla mano, con dire: Questo è uscito prima. (29) Appena quegli ritirò la mano, ed ecco uscì suo fratello. E quella disse: Perchè ti spingi innanzi? Tu sei reo di violenza. Quindi fu chiamato Pères. (30) Poscia uscì suo fratello, che aveva sulla mano il filo scarlatta; e fu chiamato Zerahh.

ממני הוא רעיון אחר, ואם היה יהודה אומר לי הם היה אפשר להטעים ויכר יהודה ואלמר לי הם. צדקה ממני: יותר ממני. (רש"ם, ר"י נכור שור, רמ"ב, ר"דק ורמ"ב) (כט) מה פירצת עליך פריץ: לפי הטעמים הם שני מאמרים מה פירצת נדר וילאח קדם אחיך שהוליא ידו קדם לכו, והנה עליך משפט הפירץ הזה (רא"ב), אבל אנקלוס תרגם מה חוקף גדול אתה עתיד להיות תקיף; והכוונה על שילא ממנו דה, כמפורט בתרגום ירשלימי. דעת Slevogt (Jenae 1703) היא illo partu perinaeum fuisse ruptum, et quidem talem adfuisse rupturam, quae nomine rupturae perinaei centralis venire solet adeoque infantem fuisse natum trans perinaeum. דעת casum Thamaris pertinere ad versiones (Groningae, 1845) A. H. Israël היא spontaneous cum ruptura perinaei a frénulo pudendorum incipiente. (ל) ורדח: כמו השמש שנסתר ואח"כ זורח.

XXXIX

(1) Giuseppe poi fu condotto in Egitto, e fu comprato da Potifâr, ministro di Faraone, capo dei carnefici, uomo egizio, dagl'Ismaeliti che aveanlo condotto colà. (2) Il Signore fu con Giuseppe, e questi fu uomo prosperoso; quindi rimase in casa dell'egizio suo padrone. (3) Il suo padrone vedendo ch' il Signore era con lui, e che quanto faceva il Signore gli faceva prosperar nelle mani; (4) Giuseppe incontrò la sua grazia, e fu ammesso al servizio della sua persona. Indi quegli lo costituì governatore della sua casa, e quanto aveva gli affidò nelle mani. (5) Ora, dacchè lo costituì governatore di

בספק) והנה העלייה הזו לא הייתה על ידי פוטופר (כי הוא לא השגיח עליו מתחלה), אבל הייתה על ידי אחרים, אולי היה שם איש אשר על הכנית. (ו) וישרח אותו:

וַיְבָרֶךְ יְהוָה אֶת־בֵּית הַמִּצְרִי בְגִלְגַּל יוֹסֵף
 וַיְהִי בְרִכְתּוֹ יְהוָה בְּכָל־אִשֶּׁר יֵשְׁלוּ בְּבֵית
 וּבִשְׂדֵהוּ: (א) וַיַּעֲזֹב כָּל־אִשֶּׁר־לוֹ בְּיַד־יוֹסֵף וְלֹא־
 יָדַע אֶתֹּ מְאוֹמָה כִּי אִם־הִלָּחֵם אִשְׁרֵהוּא
 אוֹכֵל וַיְהִי יוֹסֵף יִפְהֶתֶאֶר וַיִּפְּהַ מְרֹאָה: שש
 (ב) וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּשָּׂא אִשְׁת־
 אֲדֹנָיו אֶת־עֵינֶיהָ אֶל־יוֹסֵף וַתֹּאמֶר נִשְׁכַּבְהָ
 עִמִּי: (ג) וַיִּמָּאֵן וַיֹּאמֶר אֶל־אִשְׁת־אֲדֹנָיו הֲתֵן
 אֲדֹנִי לְאִידֵעַ אֵתִי מִהַבַּיִת וְכָל־אִשְׁרֵי־יֵשׁ
 לוֹ נָתַן בְּיָדִי: (ד) אֵינְנוּ גְדוֹל בְּבֵית הַזֶּה מִמֶּנִּי
 וְלֹא־חֲשַׁךְ מִמֶּנִּי מְאוֹמָה כִּי אִם־אוֹתְךָ בְּאִשְׁרֵי
 אֶת־אִשְׁתּוֹ וְאִיךָ אֶעֱשֶׂה הַרְעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת
 זַחְטָאֲתִי לְאֱלֹהִים: (ה) וַיְהִי כַּדְּבָרָה אֶל־יוֹסֵף
 יוֹסֵפוֹס וְלֹא־שָׁמַע אֵלֶיהָ לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ לַהֲיֹת

זו עלייה שניה שלקחו אדוניו להיות משרתו המיוחד לו, ולשון שרות מעולה מלשון עבדה.
 ויפקדוהו: זו עלייה שלישית. (א) ויעזוב: תחלה נתן כל אשר לו בידו, כלו' היה
 מוסר לו בשבטו, ואח"כ כשראה שהיתה נרכת ה' בניתו, עזב בידו כל אשר לו בלא
 קשבנו (יח"ף ז"ל). ולא ידע אותו מאומה כי אם הלחם וכו': לא היה מעיין
 וחבט כלל בכל צרכי ביתו עד שעה שרואה את מחבלו על השלחן ואוכלו (רש"י)
 כלו' לא היה ידע כלום מעניני הבית רק כשהיה אוכל היה ידע מה היה אוכל.

casa sua, ed amministratore di quanto possedeva, il Signore benedisse la casa dell'egizio in grazia di Giuseppe; e la divina benedizione mostravasi in tutto ciò che gli apparteneva, sì in casa, che in campagna. (6) Quindi abbandonò tutto il suo in mano di Giuseppe, e non ne sapeva di nulla con lui, tranne il cibo che mangiava. Giuseppe poi era di belle forme, e di bell'aspetto. (7) Ora, dopo queste cose, la moglie del suo padrone volse gli occhi verso Giuseppe, e disse: Giaci meco. (8) Ed egli ricusò; e disse alla moglie del suo padrone: Vedi, il mio signore non ne sa di nulla con me di quanto è in casa, e tutto il suo ha posto in mia mano. (9) Egli non è in questa casa niente più di me, nè havvi cosa ch'in mia potestà lasciato non abbia, fuorchè te, poichè sei sua moglie. Come dunque potrei commettere sì grande misfatto, e peccare [quando pure nessuno il venga a sapere] contro a Dio? (10) Ora, poi ch'ella gli ebbe parlato di giorno in giorno, e ch'egli non le

דא"בע פירש כי לא היה חניק מאכלו ביד יוסף להיותו עבדו, ולא היה אפי' כונע בו, ואני אומר כי א"עפ שהיו המגרים כזהרים מלאכול עם העבדים, לא היו כזהרים מחנע עבד עברי, כי משעה שהיה אדם משועבד בנית אחרים כעבד, היה מוכרח לקבל עליו דת בעל הבית ומנהגיו, כמו שידענו שהעבד הכנעני אשר בנית ישראל היה כיוול ואומר שנת ומייב בכל המצות שאינן תלויות בזמן. וירי יוסף יפה תאר וגו': הקדמה למה שהוא נא לספר. (ו) וירי ארר הרבירים האלה: אחר שכתעלה יוסף, ולא היה עוד כעבד כזוה, אז נשאה אליו עיניה והניטה אל יופיו ואהבתו. וחתמר שובבה עמי: לא התחילה עמו בדברי חנה או מעשה געגועין כמו שהיה נראה שהיתה נרובה לעשות; וזה כי להיותו עבד לא היתה יכולה להשפיל עיניה לכך; אבל אמרה לו מיד שכנה עמי, כסנורה שהיא לא ישרב בדבר, אבל יחזיק הדבר לכבוד גדול לו, מלבד שהיה הענין קרוב לריות ורחוק מהפסד; ואולי שהכתוב השמיט כל ההקדמות אשר אין תורך בידיעתן והגיד סוף הענין. ולדעת אה"ס טעם ותשא אשת אדוניו את עיניה אל יוסף כטעם אליך נשאתי את עיני היוצני בשמים ואין הכוונה שאז התחילה להסתכל בו, אלא נשאה עיניה אליו דרך חנה ונקשה. (ח) הן ארובי לא ידע אתי מה בבית: זה דבר כלל, ואה"כ אמר שבהרגה וכל אשר יש לו נתן בידי כנגד וסקודהו על ביתו, וא"כ איננו גדול וכו' כנגד ויעזוב כל אשר לו ביד יוסף (ד"חא). (ט) הרעה הגדולה הזאת: לשלם רעה תחת טובה. וחסארת לארורים: שאף אם פוטיפר לא ידע כלום, האל ידע. (י) לששב אצלה: אפינו

עָמָה: (יא) וַיְהִי כִּהְיוֹם הַזֶּה וַיָּבֵא הַבַּיִתָּה
 לַעֲשׂוֹת מְלֶאכֶתוֹ וְאִין אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבַּיִת
 שָׁם בַּבַּיִת: (יב) וַתִּתְּפֹשֶׁהוּ בְּכַנְדּוֹ לֵאמֹר שִׁכְבָּה
 עִמִּי וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ בַּיּוֹם וַיֵּצֵא הַחוּצָה:
 (יג) וַיְהִי כִּרְאוּתָהּ כִּי־עָזַב בְּגָדוֹ בַּיּוֹם וַיֵּצֵא
 הַחוּצָה: (יד) וַתִּקְרָא לְאֲנָשֵׁי בֵּיתָהּ וַתֹּאמֶר
 לָהֶם לֵאמֹר רְאוּ הֵבִיא לָנוּ אִישׁ עֲבָרִי לְצַחֵק
 בָּנוּ בָּא אֵלַי לְשִׁכַּב עִמִּי וְאֶקְרָא בְּקוֹל גְּדוֹל:
 (טו) וַיְהִי כִשְׁמָעוֹ כִּי־הִרִימָתִי קוֹלִי וְאֶקְרָא
 וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ אֶצְלִי וַיֵּצֵא הַחוּצָה: (טז) וַתִּנַּח
 בְּגָדוֹ אֶצְלָהּ עַד־בּוֹא אֲדָנָיו אֶל־בֵּיתוֹ:
 (יז) וַתִּדְבַר אֵלָיו כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר בָּא
 אֵלַי הָעֶבֶד הָעֲבָרִי אֲשֶׁר־הֵבֵאתָ לָנוּ לְצַחֵק
 בִּי: (יח) וַיְהִי כִּהִרְיָמִי קוֹלִי וְאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ
 אֶצְלִי וַיֵּצֵא הַחוּצָה: (יט) וַיְהִי כִשְׁמַעַע אֲדָנָיו

בלא תשמיש (ר"ש). להיות עמה: להתעכב חללה אפי' בלא שכינה וזה שחללו
 באחיבתן אחיד היה עמך (ש"ב י"ג כ'), א"עפ שהכוונה על המשגל, פשט המלות איכנו
 חלל כתעכב עמך. וחולי לא היה בוטח בכחו ובגבורת לבו, אם יתחיל להתקרב אליה.
 (יא) ויהי ברום הזה: יום כשאר הימים, שלא היה יום מיוחד, חלל יום שסוף

diede ascolto di giacere presso di lei, di trattenersi seco lei; (11) Accadde un giorno, ch'egli essendo venuto a casa a fare le sue faccende, mentre nessuno della gente di casa trovavasi ivi nella stanza; (12) Ella lo afferrò per la veste, dicendo: Giaci meco. — Ma egli le lasciò in mano la veste, fuggì, ed uscì fuori. (13) Ora, poi ch'ell'ebbe veduto ch'egli le aveva lasciato la veste in mano, ed era fuggito fuori; (14) Chiamò la gente di casa, e disse loro: Vedete, egli [mio marito] ci ha recato un uomo ebreo ad insultarci. (Costui) venne a me per giacersi meco, ed io gridai ad alta voce. (15) E poi che udì ch'io mi posi a gridare ad alta voce, lasciò la sua veste presso di me, fuggì ed uscì fuori. (16) Ella serbò la veste presso di sè, sino a che il padrone di lui venne a casa. (17) E gli tenne lo stesso discorso, con dire: Lo schiavo ebreo che ci recasti, è venuto a me per insultarmi. (18) Ma poi ch'io ad alta voce gridai, lasciò la sua veste presso di me, e fuggì fuori. (19) Ora, quando il suo padrone ebbe udito il discorso

דמה לכל יום יום, שנכל יום נוכל לומר עליו כהיום הזה (אהוד). ויבא הבריתה:
לא היה נרדף להזכיר שגא הניחה, אלא לומר שהיה עליו הנגד העליון שאינו אדוק
על מחני איש על ידי אזור, מפני שנאותה שעה נא מן החון וכשהיה יושב בבית היה
פושט אותו, ומיד נבואו חפשה אותו בנגדו, וכשאר הנגד בידה; מה שאין כן הנגד
התחתון שהוא אדוק על ידי אזור, ואם הייתה תופשת בו לא היה כשאר בידה (אח"ט).
שם בבית: אבל היו נמנר או נגן, כי אמנם כשקראה לאנשי ביתה נאו גם אנשים
(איגל). (יד) הביא: בעלי, והרך הכשים לדבר על בעליהן נכחם, הוא. איש עברי:
לשון צוה, להיותו מארץ אחרת ומעם אחר. לצדק בנו: אין הכוונה על המשגל, אלא
להתעולל בנו ולזולל בכבודו (ועיין למעלה כ"ו ח', ולמטה י"ז) וא"ע גם היא ידעה
כי בהשניא אותו אל ביתו לא נחכוון שיתעולל באנשי ביתו, הנה אין בני אדם נמנעים
מליחם המסובב למי שהיה סבתו הרחוקה, כאילו לכך נחכוון, אע"פ שלא לכך נחכוון.
ובני אזהב נר אומר כי בזמן ההוא הייתה מזרים תחת יד הרועים שהיו עברים או
לפחות היו נכרים ולא מזרים, והיו מחנבים את העברים והנכרים ומנאמים אותם יותר
מהמזרים לפיכך אמרה הביא לנו איש עברי והיה לו להבין כי לנכוון יצחק בנו, כי
אנחנו קלים נעביהם, להיות כי המלך והארים אינם מזרים אלא עברים או מעם אחר.
(יז) לצדק בי: גם זה לשון זלזול, ואם לא כן הי"ל אף (עיין למעלה כ"ו ח').
(יח) ויעזוב בגרו אצלי: כי כבר פשט אותו לשכב עמי ובהרמי קולי נבהל והנני הנגד.
(יט) בדברים האלה: כך וכך, וכמהו כזאת וכזאת דברה הנערה (מלכים ב' ה' ד').

che gli tenne sua moglie, con dire: Tali cose mi feco il tuo schiavo — si accese di sdegno. (20) Quindi il padrone di Giuseppe lo prese e lo pose nella casa detta Sôhar, luogo dove erano detenuti i carcerati del re; ed egli rimase ivi nella prigione. (21) Ed il Signore fu con Giuseppe, e lo rendette amabile, e lo mise in grazia del capo della prigione. (22) Ed il capo della prigione diede in mano di Giuseppe tutti i detenuti ch' erano nella prigione; e tutto ciò che colà facevasi, era egli che faceva [veniva fatto secondo i suoi ordini]. (23) Il capo della prigione non gli teneva l'occhio addosso in nessuna cosa di quanto faceva; poichè il Signore era con lui, e quanto egli faceva, il Signore facea prosperare.

מזרי כי פירושו אחריו, מקום אשר וגו', דוגמת פור הוא הגורל, וגם מכאן ראינו על קדמות ס' התורה, כי משה משתמש במלה מזריית ידועה בדורו, ובלתי ידועה בדורות שאחריו, כי כמה פעמים כתוב בנביאים בית הכלא ולא גם פעם בית הסהר. והנה דעת הרא"ש נ"ע כי פוטיפר לא המית את יוסף מפני שהיה הדבר בספק אכלו דעת הסורס כי ידע כי יוסף נקי מפשעו, אך כתבו בבית הסהר לפחות על אשתו; וקרוב לזה בנ"ר. וירי שם בבית הסורר: דבק למטה, ובהיותו בבית הסהר היה ה' אמו (תלמידי שלום מודיכה), ואיננו כלל שאחר הפרט כרמ"בזמן וזה"רשד; וראוי לתרגם:

E mentre egli era ivi

(בא) ויש אליו חסד: החסד הוא בנאהב, והמן הוא בנאהב, חסד favore, אמר תחלה דרך כלל שהטה עליו חסד, שחסד כל רואיו וידעיו היה כוטה אליו, וא"כ אמר דרך פרט ויתן חסו בעיניו שר בית הסהר, ומה שכתוב ועלי הטה חסד לפני המלך (עזרא ו' כ"ח) ויש עלינו חסד לפני מלכי פרס (שם ט' ט"ו), נראה שאמר לפני במקום חלפני. (בב) ואת כל אשר עושים שם וגו': כל מה שהיה נעשה שם היה נעשה בדברו וברטובו. עושים: ל' רבים, והוא פעל סתמי שלא נזכר שם פעלו (ראו') ואין הכוונה על מה שהיו האסירים עושים, אלא על מה שהיה נעשה להם. (בג) רואה את כל מאומת בירו: לא היה מאומת ופוקח עינו על דבר ממה שהיה עושה.

XL

(4) Ora, dopo queste cose, il coppiere ed il panattiere del
אזופים ממש הם חטאו ופרעה קלף על הארס שלא השניחו על מעשיהם, אמנם

מֶלֶךְ-מִצְרַיִם וְהֶאֱפָרָה לְאֲדֹנֶיהֶם לְמֶלֶךְ
מִצְרַיִם: (ב) וַיִּקְצַף פְּרַעֲהַ עַל שְׁנֵי סְרִיסָיו עַל
שֵׁר הַמִּשְׁקִים וְעַל שֵׁר הָאוֹפִים: (ג) וַיִּתֵּן אֹתָם
בְּמִשְׁמַר בַּיִת שֵׁר הַטְּבָחִים אֶל-בֵּית הַסֵּהַר
מְקוֹם אֲשֶׁר יוֹסֵף אָסוּר שָׁם: (ד) וַיִּפְקֹד שֵׁר
הַטְּבָחִים אֶת-יוֹסֵף אֹתָם וַיִּשְׂרַת אֹתָם וַיְהִיו
יָמִים בְּמִשְׁמַר: (ה) וַיַּחְלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ
חֲלֹמוֹ בְּלַיְלָה אַחַד אִישׁ כַּפְתָּרוֹן חֲלֹמוֹ
הַמִּשְׁקָה וְהֶאֱפָה אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם אֲשֶׁר
אָסוּרִים בְּבַיִת הַסֵּהַר: (ו) וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יוֹסֵף
בְּבִקְרָ וַיֵּרָא אֹתָם וְהִנֵּם זָעִפִים: (ז) וַיִּשְׂאֵל אֶת-
סְרִיסֵי פְרַעֲהַ אֲשֶׁר אִתּוֹ בְּמִשְׁמַר בַּיִת אֲדֹנָיו
לֵאמֹר מְדוּעַ פְּנֵיכֶם רָעִים הַיּוֹם: (ח) וַיֹּאמְרוּ

מתלומותם נראה ברור שם ענמס היו המשקה והאופה, ע"כ כ"ל כי הם ענמס
חטאו, אע"פי שקרוב הדבר שהיו להם עבדים המשמשים אותם בעבודתם ולכך נקראו
שרים. וא"ח מס מוסף כי כשאומר משקה מלך מצרים או המשקה והאופה אשר למלך
מצרים, אז אינו קורא אותם שרים, וכשזוכה לקנר אומר שר המשקים ושר האופים,
והכל אחד, כי לא יקרא שר המשקים אלא מי שהוא משקה למלך ומי שהוא משקה
למלך בידוע שהוא שר. והנה מאמר שיזכרו במשמר שנה תמימה (עיין למטה פסוק ד')
ונשלמה השנה, ויגא שר המשקים מבית הסהר ביום הולדת את פרעה (למטה פסוק
כ'), א"כ (כדברי תלמידי משה סלי עהרענרייך) גם היום שמטאו בו הים יום הולדת

re d'Egitto commisero un mancamento verso del loro padrone, il re d'Egitto. (2) E Faraone sdegnossi contro i due suoi ministri, contro il capo dei coppieri e contro il capo dei panattieri. (3) E li pose in custodia in casa del capo dei carnefici, nella casa detta Sôhar, luogo dov'era detenuto Giuseppe. (4) Il capo dei carnefici commise a Giuseppe di averne cura, e questi li serviva. Egli stettero un anno in custodia. (5) Sognarono amendue in una notte un sogno diverso, ciascheduno un sogno di particolare interpretazione; il coppiere (cioè) ed il panattiere del re d'Egitto, ch'erano detenuti in quella prigione. (6) Giuseppe, recatosi da loro la mattina, li vide turbati. (7) Ed interrogò i ministri di Faraone, ch'eran con lui in custodia in casa del suo padrone, con dire: Onde è ch' il vostro volto è oggi tristo? (8) E quelli gli dissero: Abbiam

את פרעה, וקרוב הדבר כי לגדל הסעודה ולרמי הקרואים לשלחן המלך ביום חגו, אירע להם שנשלו בזמיה מעוותה, והמלך קנף עליהם קנף גדול מפני שהמרו את רחמי ביום שמחתה, מה שכתב ר"י פיטור איכנו patissier כמו שכתוב בניאור כת"ה, אבל היא מלה איטלקית ורוחיות pistor. דע כי בר"י כ"י שנידי במקום פוטירי כתוב פוטירין והנה פיילי (phiala) הוא שם הכלי ופוטירין הם המים שנתוכו. (ג) במשמר: לפי הנקדה הוא כמוך, והדבר קשה מאד שיהיה מלה כמוכה נטעם מפסיק ותנה שלפניה במפסיק פחות מוכו. והנכון שיהיה המ"ם נקמץ. בית שר המבדדים: הוא בית הספר שיהיה תחת ממשלת פוטיפר, ותחת פוטיפר היה שר בית הספר. מקום אשר יוסף: מלת מקום כשאחריה אשר או ש... דרכה לנאז בפסיכות, כמו אל מקום שהנמלים הולכים (קהלת א' ז') במקום אשר תשחט העולה (ויקרא ו' י"ח). (ד) שר המבדדים: הוא פוטיפר, ולכבוד השרים לא הניח הענין ניד שר בית הספר, אלא הוא עלמו שהניח עליהם, וזהו ליוסף לשרתם, והנה למשיבות של שר המשקים ושר האופים לא נתנם ניד יוסף. אלא פקד על יוסף לשרתם ולהיות אחס לכל נרכיהם. ימים: שנה תמימה, כמו ימים תהיה גאולתי (ויקרא כ"ה כ"ט). (ה) איש חלומי: כל אחד חלם חלום פרטי; והכוונה שהיו חלומותם משונים זה מזה. איש כפתרון חלומי: שגם הכתרון היה פרטי ויוחד לכל אחד מהם, והגומתו איש אשר כנרתו נדך אחס (מ"ט כ"ח), וכן איש כמתת ידו. והכוונה לפי דעתי להגיד כי הם עמס הרגישו שאין פתרון של זה כפתרון של זה, ולביכך היו זועפים הרנה, והיו נכפסים למנוח פותר. (ו) הלא לאלהים פתרונם: הפתרונים הלא כלם ניד האל, ואם

אֱלֹהֵי חַלּוּם חִלְמָנוּ וּפְתַר אֵין אַתּוּ וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים יוֹסֵף הֲלוֹא לֵאלֹהִים פְּתַרְנִים סִפְרוּ
נָא לִי: (ט) וַיִּסְפֹּר שֵׁר־הַמִּשְׁקִים אֶת־חִלְמוֹ
לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ בְּחִלּוּמֵי וְהִנֵּה־גִפְנֵן לְפָנָי:
(י) וּבִגְפְנֵן שְׁלִשָּׁה שָׂרִיגִם וְהוּא כְּפַרְחַת עֲלֵתָה
נֹצֵה הַבְּשִׁילוֹ אֲשַׁכְּלֵתִיהָ עֲנָבִים: (יא) וְכֹס
פְּרֵעָה בִידֵי וְאָקַח אֶת־הָעֲנָבִים וַאֲשַׁחֵט אֹתָם
אֶל־כּוֹס פְּרֵעָה וְאָתַן אֶת־הַכּוֹס עַל־כַּף
פְּרֵעָה: (יב) וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹסֵף זֶה פְּתַרְנֵנוּ שְׁלִשַׁת
הַשָּׂרְגִים שְׁלִשַׁת יָמִים הֵם: (יג) בְּעוֹד יִשְׁלַשַׁת
יָמִים יִשָּׂא פְּרֵעָה אֶת־רֹאשׁוֹ וְהִשִּׁיבָה עַל־
כַּנְּהוּ וְנָתַתְּ כּוֹס־פְּרֵעָה בְיָדוֹ כִּמְשַׁפֵּט הַרְאִישׁוֹן
אֲשֶׁר הָיִיתָ מִשְׁקָהוּ: (יד) כִּי אִם־זָכַרְתָּנִי אֶתְךָ
כְּאֲשֶׁר יֵטֵב לְךָ וְעָשִׂיתָ־נָא עִמָּדֵי חֶסֶד

לא היה רוצה שתדעו הפתרון, לא היה מביא לכם החלום, מעתה אחר שאחס כאן
בנית הספר ואי אפשר לכם לשאול את מי החכמים והמרטומים, ספרו כל לי, כי
אע"פ שאיכני חכם ומרטום, יש להאמין כי ה' יתן צפי דבר אמת, כי בכל הק"צה
עושה שלימותו. (י) שריגים: מל' משרכת דרכיה (ירמיה ב' כ"ג), וכן בלעז *traleio*
וממנו *intraleiato*. וכן בארמי תרגום שריגים צבשין, וממנו ורברכנתי משתבשין (דכיאל
ה' ט'): ודיא כפורחת: [מיד שפרסה, כמו למעלה (ל"ח כ"ט) ויהי כמיני ידו.

fatto un sogno, e non v'è chi possa interpretarlo. E Giuseppe disse loro: Appartengono a Dio le interpretazioni. Narrate, di grazia, a me. (9) Il capo dei coppieri narrò il suo sogno a Giuseppe, e gli disse: Nel mio sogno parevami d'aver innanzi una vite. (10) Quella vite aveva tre tralci; ed appena fioriva, e ne spuntava il germoglio, già i suoi grappoli avevano uva matura. (11) Io poi aveva in mano il nappo di Faraone; e prendeva l'uva, la spremeva dentro al nappo di Faraone, e metteva il nappo sulla palma di Faraone. (12) Giuseppe gli disse: È questa la sua interpretazione: i tre tralci sono [significano] tre giorni. (13) In capo a tre giorni Faraone si ricorderà di te, e ti rimetterà nel tuo posto, e tu darai il nappo in mano a Faraone, come per lo innanzi, quand'eri suo coppiere. (14) Ah! sì, se tu serberai appo te memoria di me, quando

נצרה: משפטו נצפתה, כמו וישלך כזית נכתו (איוב ט"ו ל"ג), וכמוהו עונר בשוק חלל פנה (משלי ז' ח'), וכן ארכה מארץ מדה (איוב כ' י'), והכפרד נצרה ומחננו הננו הרמוזים, משרש ננץ (אע"פ שר"דק הניאו בשרש ננץ) ענין זרימה ויניאה לאור, וכן ניץ מורה זרימה, והוא נ"כ שם הפרח (והכל מן ינאל). הבשילו אשכולותיה ענבים: הלשון מייחס פעולה לעוף השלם על חלקיו, כמו מקרין מפרים, וכאן מייחס לאשכול שהוא חלק מהגפן פעולה על הענבים שהם חלקים מהאשכול, וכאלו שאשכול הוא המנשיל את ענביו, ואנקלוס ברח ממליכה זו שתקשה על ההמון ותרנס הוו ענביו, ועכשו בשנת ת"רו כ"ל כי גם הוו ענבין איכנו מדוייק, כי האשכולות לא יתפכו לענבים, והיה ראוי לומר הוו בהון ענבין. דע כי בר"ג כ"י שנידי אין בלעז בפסוק זה, ואחר מלות דומה לפורחת כתוב: דבר אחר והיא כפורחת (וכו' כמו בדפוס), (יא) ואשרח אותם: המגרים קדם זמן המלך Psammeticus לא היו שומים מן חזק לא היו מכסכים אותו לאלהיהם, כי אמרו שהוא המלחא Typhon הוא השטן, אך העשירים היו שומים מין הענבים הלחים (ראו'). (יג) בעוד שלשת ימים: יוסף שהיה זמן מה כבד בנית פוטיפר שהיה משרי המלך, יתכן שהיה ידע כי בעוד שלשת ימים הוא יוס לידת פרעה, ושהיה מנהגו לשאת את ראש עבדיו בעשותו לכלם משתה (וקרונו ליה רא' בע). ומה שהיה מהשגחת האל הוא שהבדיל בין זה לזה וידע מי מהם ימיה ומי ימות או (דברני תלמידי יהודה אריה לונאטו) שר המשקים ושר האופים היו מזכירים היום ההוא, כי הימה להם תקוה שיעלה וזכרונו לטובה לפני המלך, ומהם למד יוסף. על כנך: משרש כנך, הוא אחד נענין עם שרש כנך, וענינו מקום, כמו מנן נענין, ענין שמות ט"ו י"ו. (יד) והוצאתני מן הבית הזה: אע"פ שיוסף לא היה עבד פרעה, אלא עבד

וְהִזְכַּרְתָּנִי אֶל-פְּרֹעָה וְהוֹצֵאתָנִי מִן-הַבַּיִת
 הַזֶּה: (מ) כִּי-גָנַב גְּנָבְתִי מֵאֶרֶץ הָעֵבְרִים וְגַם-
 פֹּה לֹא-עָשִׂיתִי מְאוּמָה כִּי-שָׁמוּ אֹתִי בְּבוֹר:
 (מב) וַיֵּרָא שַׂר-הָאֲפִים כִּי טוֹב פָּתַר וַיֹּאמֶר אֶל-
 יוֹסֵף אֶף-אֲנִי בַחֲלוּמֵי וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה סִלֵּי חֲרִי
 עַל-רֹאשִׁי: (מג) וּבִסֶּלֶת הָעֲלִיזוֹן מִכָּל מֵאֲכָל
 פְּרֹעָה מַעֲשֶׂה אִפָּה וְהָעוֹף אֲכָל אַתֶּם מִן
 הַסֶּל מֵעַל רֹאשִׁי: (מד) וַיַּעַן יוֹסֵף וַיֹּאמֶר זֶה
 פָּתַרְנוּ שְׁלֹשֶׁת הַסִּלִּים שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם:
 (מה) בְּעוֹד י שְׁלֹשֶׁת יָמִים יֵשָׂא פְרֹעָה אֶת-
 רֹאשׁוֹ מֵעֲלִיָּה וְתִלָּה אוֹתָהּ עַל-עֵץ וְאָכַל
 הָעוֹף אֶת-בְּשָׂרָהּ מֵעֲלִיָּה: מַסְפָּר (כו) וַיְהִי בַיּוֹם
 הַשְּׁלִישִׁי יוֹם הַלֵּלְדָת אֶת-פְּרֹעָה וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּהּ
 לְכָל-עַבְדָּיו וַיֵּשָׂא אֶת-רֹאשׁוֹ י שַׂר הַמִּשְׁקִים

פּוֹטִיפֶר, הֵכָה אַחַר שְׂבוּעֵיפֶר הוֹנִיאוּ מֵעֲבֹדָתוֹ וְכַתְּבוּ בְּנֵית אֲבוֹתָיו הַמֶּלֶךְ, לֹא הָיָה הַדְּבַר
 נֶגֶד הַדִּין אִם הַמֶּלֶךְ יוֹמַאֲהוּ מִשָּׁם, לֹא לְהַסְתֵּירוֹ לְנֵית פּוֹטִיפֶר (כז) זֶה לֹא יֵעָבֵד לֹא לְפּוֹטִיפֶר
 וְלֹא לְיוֹסֵף אֲלֹל לְהוֹנִיאוֹ לְחֵרוֹת, דָּךְ חֶסֶד, כּוֹנֵנֵה הַמֶּלְכִים בַּיּוֹם שְׂמֻחָתָם, וְכִדֵּי שֹׁלַח
 יִשְׁכַּנְהוּ עַר הַמַּשְׁקִים, וְאַחַהּ הַעֲבָד אוֹיֵךְ תִּבְקַשׁ לְנֵאֻחַ לְחֵרוֹת? לְכָךְ הַקְּדִים כִּי גִנּוּב נִכְנַחַת.
 (מז) כִּי גָנוּב גִּנְבַתְרִי: כִּי אֲמַסֵּם אַע"ס שֹׁכְנֵי עֵתָה עֲבָד לֹא נוֹלַדְתִּי עֲבָד אֲלֹל נִכְנַחַת,
 וְהַכּוֹנֵה עַל אֲחִיו שֶׁנִּכְנַחוּ מֵאֲנִיו, וְהוּא הָאֲמִין כִּי הֵם מִכְרוּהוּ לְמַדְיָנִים. מֵאֶרֶץ

sarai felice, e vorrai del! usarmi misericordia; mi menzionerai a Faraone, e mi farai uscire di questa casa. (15) Perocchè rubato io fui dal paese degli Ebrei; nè qui feci alcuna cosa, per la quale m'abbian posto in questa fossa. (16) Il capo dei panattieri, vedendo ch'egli aveva interpretato in bene, disse a Giuseppe: Anch'io nel mio sogno parevami d'aver sul capo tre canestri di focacce. (17) E nel canestro superiore eravi d'ogni sorta di cibi usati da Faraone, lavoro di pistore; ed il volatile gli andava mangiando dal canestro d'in sul mio capo. (18) E Giuseppe rispondendo disse: È questa la sua interpretazione: i tre canestri sono [significano] tre giorni. (19) Al termine di tre giorni Faraone ti decapiterà, e t'appiccherà sulla forca; ed il volatile ti mangerà la carne d'addosso. (20) Ora nel giorno terzo, giorno natalizio di Faraone, questi fece una refezione a tutti i suoi ministri, e nella rivista dei suoi ministri si ricordò del capo dei coppieri e del capo dei panattieri..

העברים: אין זאת ארץ כנען כלה, אלא חצרן וכניבותיה ארץ מגורי אנרכס ינאק ויעקב (הר"מן מה"שד וראו'). (יו) כי טוב פתור: כי פתר לטובה. סלי חוריי: במשנה (בילה פרק ב') פתין גרינן וחורי, ופירושו בירושלמי מל' סלי חרי, ופירושו ר"ק לדעת הירושלמי שהוא מל' חררה, זה עולה יפה לפי כתיבת המלה שהיא חסרה ו"ו כדרך הכפולים; ונתרגום ירושלמי סלין דפיתח נקיא, מל' חור, פת לבנה ונקיה, וכן פירש געז': ואחרים מפרשים שהיו הסלים עשויים נקנים נקנים. (יט) ישא פרעה את ראשך מעליך: רנה להתחיל באותו לשון ענינו שאמר לשר המשקים וא"מכ הושיף מלת מעליך להורות שאין הכוונה ענין פקידה אלא ענין הריגה (קלערי' וראו'), ויש אומרים כי מלת מעליך ט"ם, כי הסופר דלג שיטה אחת וכתב כאן מעליך שבסוף הפסוק, אבל יוסף לא אמר לשר האופים אלא כמו שאמר לשר המשקים, ישא פרעה את ראשך, לשון פקידה אלא שלזה אמר ותלה אותך על העץ, וזהו אמר והשינד על כך, וכן שר המשקים אומר ויהי כאשר פתר לנו כן היה אותי השינד על בני ואותו תלה, וכן כאן אומר מיד וישא את ראש שר המשקים ואת ראש שר האופים תג' וישא את שר המשקים וגי' ואת שר האופים תלה. מלבד שלא יובן למה תלה אותו אמר שכבר הסיר ראשו מעליו, גם ראשפי מלא שני כ"י בלא מעליך הראשון. (כ) הולדת את פרעה: מנינו וילקח בן ששים שנה נולדת אותם (למעלה כ"ה כ"ו) בננין הקל, והכוונה כשרצקה ילדה אותם, ומנינו כהולד לו את ינאק בנו (כ"א ה'), כנפעל, ונאח

וְאֶת־רֹאשׁ שֵׁר הָאֲפִים בְּתוֹךְ עֲבָדָיו: (כא) וַיֵּשֶׁב
 אֶת־שֵׁר הַמִּשְׁקִים עַל־מִשְׁקָהוּ וַיִּתֵּן הַכֹּס עַל־
 בֶּן פְּרָעָה: (כב) וְאֶת שֵׁר הָאֲפִים תִּלְּהָ כַּאֲשֶׁר
 פָּתַר לָהֶם יוֹסֵף: (כג) וְלֹא־זָכַר שֵׁר־הַמִּשְׁקִים
 אֶת־יוֹסֵף וַיִּשְׁכַּחְהוּ: פ פ פ

(21) E rimise il capo dei coppieri nell'amministrazione delle sue bibite, sicchè pose il nappo sulla palma di Faraone. (22) Ed il capo dei panattieri impiccò, come aveva loro interpretato Giuseppe. (23) Il capo poi dei coppieri, lungi dal ricordarsi di Giuseppe, lo dimenticò.

על דרך פעל סתמי, עיין גם פירושי. וכאן נא נהפעל תולדה דהפעיל, והכוונה כפירוש רש"י על גם שהמילדת עוזרת לילדת, וגם זה פועל סתמי עם מלת את, כמו נהולד לו את. (בא) על משקרו: להיות פקיד על מה שהיה שותה, משקה גם דבר, ולמעלה גם התאר (רא"נע ור"דק). (בג) ולא זכר וגו' וישכרו: הכוונה במקום שהיה ראוי שיזכרו שכן אותו, ועיין למעלה כ"י י"ב ולמטה ח"ב ב'. בר"ש כ"י שנידי כתוב: מפני שחלה יוסף בטחונו בו וכו' להיות אסור עד שתי שנים.

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>